

Svet za šolstvo LR Slovenije sprejema načela, ki jih je postavila komisija za šolsko reformo

Zadnja seja Sveta za šolstvo, ki je bila 26. oktobra, je bila posvečena izključno razpravi o predlogu Komisije za šolsko reformo o sistemu izobrazbe in vzgoje v FLRJ. Seji je dajala še poseben poudarek prisotnost tov. Bogdana Osolnika, sekretarja Sekretariata ZIS za prosveto in kulturo, in tov. Pera Živojinovića, predstavnika zveznega zavoda za šolsko reformo.

Kakor je znano, obsega tiskani Predlog 120 strani. Svetu seveda ni uspelo, da bi razpravljalo o vseh poglavitih posebjih, je pa soglasno odobrilo načela, ki jih izražala elaborat. Diskusija se je izzela v glavnem na drugi del Predloga.

Razgovor je začel predsednik SS tov. Milko Goršič z vprašanjem, ali naj reformo pravno realiziramo z zakonom, ki bo veljal za vse državo, ali pa samo z deklaracijo zvezne ljudske skupščine, ki bo obvezovala posamezne republike in njihove prosvetne organe le v obliki navodil. Diskutanti so usvojili stališče, da je potrebno tako prvo kot drugo. Deklaracija naj bi izrazila splošna načela za določeno razdobje, okvirni zakon pa naj bi v pravnem aspektu zajel predvsem tisti del materije, ki je v zvezi s splošnimi pravicami državljanov, gočim bi vse detajle prepuščal republikanskim zakonodajalcem.

Sledila je razprava o posameznih vrstah šolskega sistema in vzgojne delavnosti. Zabeležili smo le najbolj značilne ugotovitve oziroma mišljenja, ki jih v nadaljevanju navajamo brez diskusionalnega imena, če je bilo kazno, da se z njim strinjajo tudi drugi člani sveta.

PREDŠOLSKA VZGOJA. Del prosvetnega kadra teži za tem, da bi bile predšolske ustanove del šolskega sistema. Ti prosvetni delavci zahtevajo tudi uzakonitev obveznosti predšolske vzgoje. Ta težnja je sama po sebi zdrava, more pa zaenkrat ostati le perspektiva. Naši materialni pa tudi kadrovski pogoji sedaj niso taki, da bi mogli misliti na obveznost predšolske vzgoje. Prav pa bi bilo, da zakon nedvoumno postavi načelo, da so predšolske ustanove del vzgojnega sistema (s čimer seveda ni rečeno, da bi bile tudi del obveznega šolstva). Zato ne more biti socialna zaščita otrok zaposlenih staršev njihova edina naloga, čeprav tudi te naloge ne gre zanemarjati. Težiti moramo za tem, da se bodo otroški vrtec ustanavljali predvsem v industrijskih krajih in izrabili bi treba vse možnosti, ki jih dajejo glede zaščitne organizacije predšolskih otrok stanovanjske skupnosti.

OBVEZNO ŠOLSTVO. Predlog zvezne komisije je, da z jame obvezna šola vso mladino od sedmega do petnajstega leta starosti, da je obvezno šolanje torej osemletno, in to na enotni osemletni šoli. Praktična posledica tega načela za Slovenijo je ta, da se ukinejo samostojne nižje gimnazije in nižji razredi v sklopu popolnih osemrazrednih gimnazij.

Odklopitev, da bodi obvezno šolanje osemletno, pri nas ni bila osporavana. V načelu smo tudi že sprejeli misel o enotnosti obvezne osemletne šole, to se pravi, da naj vsaka te št. šol zagotovi državljanu enako osnovno raven izobrazbe, pa tudi misel o organizacijski enotnosti osemletne šole. Smo pa mnenja, naj bo učni načrt, ki naj bi veljal za vso državo, zgolj okvirjen načrt z okvirnimi karakteristiki, izdelava konkretnih učnih načrtov pa naj bo prepuščena organom republik in organom okrajev. Osnovni problem v Sloveniji je, kako omogočiti čim večjemu številu otrok zares kvalitativno šolanje na gornji stopnji obvezne šole. Glede na predlagani predmetnik je vprašanje, ali ne bo osipanje učencev ostalo isto kot doslej. Za osmi razred je predvidenih 14 predmetov (doslej na nižjih gimnazijah 11), s čimer prihaja sistem predmetnega pouka do absurda. Predmete je treba na vsak način integrirati, tako da bi imeli največ 10 predmetov. Osnutek predmetnika v Predlogu vsekakor ni vzdržan in je v zvezi z njim še mnogo nerazrešenih vprašanj, med njimi na prvem mestu vprašanje tujega jezika.

Največji izpad otrok v nižjih gimnazijah povzroča negativne ocene iz tujega jezika. Ta predmet, poučevan po sedanjem načinu, vzame učenca toliko časa, da mu za preostane do-

voli za tiste predmete, v katerih je šibak. Zato je treba vprašanje tujega jezika obravnavati ločeno od drugih predmetov. Pouk tujega jezika naj bo obvezen za šolo, ne pa za učenca. Šola ga mora organizirati, kjer je to sploh možno, učenec pa se ga naj uči, ako se ga hoče. Najprej je v višji razred ne glede na to, ali se ga uči ali ne in ali je bil pri tem pozitivno ali negativno ocenjen. Z ozirom na kadrovske težave, ki ne kažejo, da se bodo v prihodnjih desetih letih izboljšale, bi bilo treba postaviti začetek pouka tujega jezika v 5. razred in ne v 4. razred, kakor to predvideva predlog, čeprav načelno ne bi mogli biti proti poznejši uvedbi pouka že v 4. razred. Govorimo o tem, da pri neobveznosti tujega jezika v obvezni šoli nekaterim učencem ne bi bila odprta pot naprej. Po sistemu, ki ga sedaj uporabljamo, pa ne bo za prehod na višjo stopnjo šola osnovno vprašanje šolsko spričevalo, ampak preveritev znanja, ki je potrebno za uspešen študij na nadaljnji stopnji. Če pri drugi stopnji bo treba zato izvajati diferenciacijo po sposobnosti učencev.

SOLE DRUGE STOPNJE:
a) Gimnazije. Razprava o osemletni šoli je bila množična in je zato vsaka diskusija o njej odmev tega množičnega razpravljanja. Za diskusijo o srednjih šolah na takega odmeva še nimamo, zato morejo biti vsa izražena mnenja bolj ali manj le mnenja posameznikov.

Predlog nedvoumno odreja mesto gimnazij. Gimnazija ni več edina šola druge stopnje, ni več v določenem oziru privilegirana šola, s čimer se lahko vsi strinjamo. Krog ljudi, ki se jim odpira pot do fakultetne izobrazbe bo bo nedvoumno razširil. Vsi kandidati za visokosolski študij pa bodo prav gotovo morali dokazati svojo sposobnost znanj, in to ne toliko s spričevalom srednje šole kot pa s sprejemnim izpitom. V tem smislu bo tudi gimnazija morala dati še specifično znanje za določene panoge študija. Ali bo to mogoče doseči z bifurkacijo v zadnjih dveh razredih, z obveznimi, izbirnimi in svobodnimi predmeti (kakor jih razpravlja Predlog) ali kako drugače, je danes težko reči, ker stvari verjetno še niso do konca študijsko obdelane. Sedanja situacija pa nas tudi še ne sili, da bi se prav zdaj morali že dokončno odločiti. Vsekakor stoji, da mora klasična gimnazija ostati kot poseben tip gimnazije, da more biti bifurkacija v 7. in 8. razredu drugih gimnazij prehodna tip, ki bi ga mogli marsikje realizirati tudi ob sedanjih materialnih in kadrovskih pogojih in s tem skrajšati dolžino fakultetnega študija na normalno, da mora biti gimnazija življenjska se pravi, da mora dati absolutno tudi možnost neposredne vključitve v delovne procese. Predlog ne govori posebej o pogojih za vpis na srednje šole. Člani sveta so bili soglasni v tem, da mora obveljati načelo preverjanja dijakove sposobnosti tako za študij na drugi stopnji kot tudi za študij na tretji stopnji.

b) STROKOVNE ŠOLE. »Predlog ruši osnovne postavke pododgovnanega šolskega sistema tudi v gledanju na vlogo strokovnega šolstva. Proces trajne in temeljite preorientacije naj bi pospešila solidna in sodobna osnova, ki jo bo dajala obvezna šola, sodobnejše učne metode strokovnega izobraževanja v vseh strokovnih šolah, ožja povezanost s proizvodnim procesom, širjenje prirodno-znanstvenega in družbenega aspekta vsakega strokovnega izobraževanja, postopna ustvaritev materialnih pogojev, postopna usposobitev kadra za strokovno-šolsko delo in smiselna organizacija mreže strokovnih šol. V državi je marsikje povzročila dezorientacijo vseskozi napadno pojmovanje, da bi bile po Predlogu sedaj vse strokovne šole po stopnji izenačene. Vse šole bodo zares šole d. u. g. stopnje, toda druge stopnje v tem smislu, da je možen vpis vanje samo s končano osemletno šolo, ne postanejo pa s tem isto, kar so gimnazije ali srednje tehnične šole. Vse šole bodo torej na isti ravni po predhodni izobrazbi, ne pa tudi na isti ravni po zaključni izobrazbi. Glede na namen šole se bodo tudi razlikovale po dobi šolanja. Trajale bodo ali eno, dve, tri, štiri leta, ali mogoče celo več, odvisno od potreb določene stroke oziroma poklica. V kolikor bo želja posamezni-

kov, da se na delovnem mestu izobražujejo še za zahteve tretje stopnje šolanja, se bodo pri tem pač morali posluževati sistema za izobraževanje odraslih. Sedanje tehnične srednje šole naj bi bile nekakšna nadgradnja šol s praktičnim poukom. V šolah s praktičnim poukom bi bilo v prvih letnikih dajati težje delo na praktično delo v zvezi s potrebno strokovno teorijo. Učenci, ki bi v času šolanja pokazali smisel za izpopolnjevanje v tehniki, bi nato nadaljevali šolanje v centralni Srednji tehnični šoli. Pri taki organizaciji bi postale nepotrebne posebne šole za tako imenovane pogonske inženirje, ki jih Predlog predvideva.

POSEBNO ŠOLSTVO. »Predloga predvideva obveznost šolanja defektne mladine in je v tem zgolj perspektiven, ter trenutno v Sloveniji ne bi mogli zajeti v posebne ustanove niti

polovico defektnih otrok. Vendarle je zakonito določilo o obveznosti potrebno, saj niti te kapacitete, ki jih imajo posebni domovi, niso izrabljene, ker občine raje štipendirajo zdravega otroka kot pa bi dajale razmeroma velike zneske za šolanje defektnega otroka. Obveznost bi morala veljati tudi za zaostalo mladino, saj moramo pričeti, ako naj bo delo uspešno, z rehabilitacijo že v predšolski dobi.

SOLANJE UČNEGA KADRA IN IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH
Učiteljskega kadra primanjkuje, zato bi bilo treba ohraniti vsaj v prehodni dobi še vse dosedanje vrste šol za šolanje učitelstva, to je učiteljska in Višje pedagoške šole. Pedagoška akademija kot edina šola za učne kadre postavljenim nalogam prav gotovo še ne bi bi-

drugo srednjo šolo, ali pa ima sploh že gimnazijsko maturo za seboj.
Na ljubljanski in mariborski glasbeni srednji šoli, kjer se šola 351 dijakov, poučuje 111 učnih moči. Od tega je 30 stalno nameščenih in 81 honorarnih. Po kvalifikaciji je od prvih 25 profesorjev, 2 predmetna učitelja, 2 strokovna učitelja in 1 umetnik, honorarci pa so v pretežni večini profesorji in reproduktivni umetniki iz simfoničnih orkestrorov. Čeprav dobimo včas, da je učni moči po številu in kvalifikaciji dovolj, se zlasti mariborska SGS bori z velikimi težavami, saj je morala namestiti za pouk klavirja 2 svoji solventiki, kar prav gotovo ne more dvigniti življa pouka. SGS v Ljubljani je morala ob letošnjem vpisu odkloniti 25 dijakov ne le zaradi pomanjkanja prostorov, temveč tudi zaradi pomanjkanja učnih moči, zlasti za trobilo in pihala. Pouk teh glasbil prevzemajo po večini člani orkestrorov, ki pa so z delom na svojih matičnih institucijah tako obremenjeni, da ne morejo redno poučevati.

Res je, da sta 2 srednji glasbeni šoli za Slovenijo nekam malo in da zaradi pomanjkanja prostorov in internata ne moreta sprejeti vseh tistih, ki imajo pogoje in veselje za ta študij. V okrajih, Koper in Kranj je daljša čas razprava o ustanovitvi srednje glasbene šole in se čutilo prizadet, ker jim je sekretariat SKP LRS sprito pomanjkanja ustrezno kvalificirane učnega osebja in iz bojazni, da bi se nivo pouka in znanja znižal, to zaenkrat odsvetoval. Se teže pa bi eventualni novi šoli ustrezali, če bi v smislu predlagane reorganizacije SGS z dopolnilnim splošnoizobraževalnim poukom morali pritegniti še večje število honorarcev, ki so s svojo učno obveznostjo na matični šoli in raznih vajenskih in strokovnih šolah ter tečajih že itak obremenjeni preko mere.

Do predloga za reorganizacijo SGS je prišlo, kot je bilo že povedano, zaradi preobremenjenosti dijakov SGS, ki hkrati obiskujejo še splošnoizobraževalno ali drugo strokovno srednjo šolo. Po osvoboditvi so se nekaj let srednje glasbene šole starejši ljudje z že opravljenom maturo. Nato pa se je začela starostna meja postopoma niti, saj je sestav dijakov SGS sprito dejstva, da je pogoj za sprejem vanjo opravljenja nižja gimnazija in sprejemni izpit, takle:
Ljubljanska SGS:
Samo SGS s splošnoizobraževalnim predmeti obiskuje 78 učencev.
Gimnazijo obiskuje 73 učencev.
Strokovne šole obiskuje 11 učencev.
Maturantov je 39 učencev.
Višje šole obiskujejo 8 učenci.
Visoke šole obiskuje 31 učencev.
Mariborska SGS:
Samo SGS s splošnoizobraževalnim predmeti obiskuje 49 učencev.
Gimnazijo obiskuje 28 učencev.
Dijaki, ki se strokovno in splošnoizobraževalno šola na SGS, ima tedensko:
v teoretsko učiteljskem oddelku od 26 do 31 ur,
v oddelku za petje od 21 do 24 ur,
v oddelku za klavir in harfo od 19 do 25 ur.
v oddelku za godala od 20 do 26 ur,

la kos. Akademija naj bi zaenkrat sicer ostala dvoletna, morala bi se pa deliti v dva pravca: v enem bi pripravljala naraščaj za razredni pouk do 5. razreda, v drugem pa za predmetni pouk v širokih skupinah. Za izobraževanje strokovnih predavateljev na strokovnih šolah pa niso potrebne posebne pedagoške šole, ampak bi bilo dovolj Pedagoške centre tako ojačati, da bi mogli voditi tudi pedagoško izpopolnjevanje kadra na strokovnih šolah.

Ob tej priliki je Svet za šolstvo izrazil tudi svojo kritiko na račun ustanavljanja vedno novih »višjih« šol. Svet meni, da je zgrešeno ustanavljati za vsako dejavnost posebno višjo šolo. S temi šolami bomo počasi razbili celoten šolski sistem.

Izobraževanje odraslih naj postane del šolskega sistema. Organizirati bo treba čim več tečajev za pridobivanje raznih specialnosti pa tudi za pridobitve šolske kvalifikacije na rednih šolah in pridobitev strokovne kvalifikacije pri oblastno priznanih strokovnih komisijah.

Mrs
Zvezna ljudska skupščina bo še letos razpravljala o Zakonu o javnih uslužbencih, tako da bo predvidoma stopil v veljavo že s 1. januarjem 1958. Zvezni izvršni svet je na svoji seji dne 29. oktobra razpravljala o osnutku, ki ga je pripravila posebna komisija in ga v celoti sprejel. Odredbe tega zakonskega osnutka se nanašajo na uslužbence javnih služb, pa naj so zaposleni v organih državne uprave, ali pa v samostojnih institucijah s področja prosvete, v zdravstvenih ustanovah, pri socialnem zavarovanju, v zavodih in bankah. Izvzeti so torej le uslužbenci gospodarskih in družbenih organizacij.

V novem uslužbenem sistemu, ki ga predvideva osnutek zakona, so nekatere značilne novosti. Tako se ustanavljajo stalne komisije za uslužbenke zadeve pri občinah, okrajih in republikem ter zveznem organu, predvidena je sistematizacija delovnih mest v vseh ustanovah (tudi šolskih in vzgojnih) in predviden je razpis za vsa delovna mesta, za katera se zahteva srednja ali višja izobrazba. Sistem razvrščanja uslužbencev je ostal v glavnem isti kot doslej, razlika je le v tem, da smo dobili še eno vrsto uslužbencev, tudi izven prosvetne stroke — uslužbenec z višjo šolo. (Med »višjeh« šol štejejo vse šole, ki sprejemajo abituriente srednjih šol in trajajo dve ali tri leta, dočim štejejo kot »visoke« šole vse fakultete in umetniške akademije ter zavodi, katerim je z zakonom določena stopnja fakultete.) Uslužbenec se bodo torej delili v štiri vrste: uslužbenec z nižjo strokovno izobrazbo (z nepopolno srednjo šolo), uslužbenec s srednjo strokovno izobrazbo (s končano srednjo šolo), uslužbenec z višjo strokovno izobrazbo (s končano višjo šolo) in uslužbenec z visoko strokovno izobrazbo (s končano fakulteto ali tej enako šolo). Ker je po načrtu za uslužbenec s srednjo strokovno izobrazbo predviden XVI. plačilni razred kot začetni razred, je za novo vrsto uslužbencev z višjo strokovno izobrazbo predviden XV. razred kot začetni in VI. kot zaključni. (V prosvetno-znanstveni službi in še nekatere drugih sta začetni in zaključni razred uslužbencev teh dveh vrst za en razred višja). Uslužbenec s fakulteto se v vseh službah razvršča v XII. plačilni razred kot začetni razred. Številno plačilnih razredov se je povečalo za dva, s tem, da imata I. in II. plačilni razred po dve stopnji. Nazivi uslužbencev, ki delajo v šolskih in vzgojnih ustanovah, se razvrščajo takole: vzgojitelj, učitelj, učitelj praktičnega pouka, strokovni učitelj — XV do VII (kot je videti, so bili naši argumenti, s katerimi smo utemeljevali VII. kot zaključni razred, dovolj tehtni); predmetni učitelj — XIV do VI, profesor srednje šole, asistent — XII do IV; predavatelj višje šole, lektor — IX do IV; profesor višje šole — VII do III; docent — V do III; izredni profesor — III do II; redni profesor — II do I. Prosvetni delavci, ki bodo dobili naziv pedagoškega svetnika, bodo napredovali za en oziroma za dva plačilna razreda višje, kot pa bi mogli napredovati po svojem osnovnem nazivu.

V znanstveno raziskovalnih zavodih se uvažata dve vrsti kvalificiranih uslužbencev: eni bodo delali in napredovali kot visokokvalificirani strokovnjaki, drugi pa kot znanstveni raziskovalci. Za prvo skupino bomo imeli na razpolago nazive: laborant, preparator, tehnični sodelavec (XVI—VIII), strokovni sodelavec (XII—V), višji strokovni sodelavec (VI—III), v drugi skupini pa bodo tiste nazivi: asistent (XII—IV), znanstveni sodelavec (VIII—III), višji znanstveni sodelavec (IV—II), znanstveni svetnik (II—II).

Nazivi uslužbencev v muzejih, galerijah, arhivih, bibliotekah se razporejajo takole: pomožni preparator, bibliotečni manipulant, arhivski manipulant (XX—XII); preparator, knjižničar, arhivski pomočnik (XVI—VIII); restavrador, konservator, kustos, bibliotekar, arhivist (XII—VI); višji kustos, višji bibliotekar, višji arhivist (VI—III). Knjižničarji in arhivski pomočniki, ki bodo imeli višjo šolo, se razvrščajo od XIV—VI pl. razr.

Osnutek zakona je ohranil sedanjo obliko osnovne plače, namesto dopolnilne plače pa uvažajo položajno plačo. Za višino osnovne plače bo važna strokovna izobrazba in leta službe (kot

doslej), položajna plača pa bo odvisna od delovnega mesta, na katerem se uslužbenec nahaja, pa tudi od vrste službe. Položajna plača, ki jo bodo prejeli vsi uslužbenec, bo služila torej kot korektiv. Položajna plača bo šele omogočala diferenciacijo prejemkov; osnovna plača je vloge ne more imeti, ker bo enaka za vse uslužbenec, ki imajo iste pogoje.

Osnutek zakona predvideva tole plačilno lestvico osnovnih plač:

Plačilni razred	Osnovna plača
I	33000
II	31000
III	29000
IV	27000
V	25000
VI	23000
VII	21000
VIII	19000
IX	17000
X	15000
XI	13000
XII	12000
XIII	11000
XIV	10000
XV	9000
XVI	8000
XVII	7000
XVIII	6000
XIX	5000
XX	4000

Za delo pod težjimi pogoji so predvideni tudi še posebni dodatki.

Višina položajnih plač se bo določala s posebnimi predpisi istega organa, ki je pristojen za sistematizacijo delovnih mest. Tudi v sistem napredovanja prinaša osnutek nekatere novosti. Najpomembnejša od teh je ocenjevanje, ki je obvezno za vse javne službe. Leto, v katerem je uslužbenec bil negativno ocenjen, se ne šteje za napredovanje. Nasprotno pa je možno ob najboljših ocenah tudi izredno napredovanje oziroma preskok.

Osnutek ureja tudi vprašanje letnega dopusta. Odlodilen je pri tem zgolj delovni staž uslužbenca, ne pa njegov naziv ali funkcija. Uslužbenec s stažem do pet let bodo imeli 15 dni letnega dopusta; s stažem od 5 do 15 let 21 dni in z več ko 15 let pa 30 dni. Šolski delavci pa tvorijo izjemo. Njihov letni dopust sovpada s šolskimi počitnicami. Če pa se morajo tedaj udeleževati izpopolnjevalnih tečajev, morajo v vsakem primeru imeti 45 dni dopusta. Pravico do 45-dnevnega letnega dopusta (toda v dveh obrokih) bodo imeli tudi tisti zdravstveni delavci, ki delajo v pogojih, ki so škodljivi za zdravje.

Premestitev po službeni potrebi v prosvetni službi ne bo. Možna bo le začasná dodelitev na delo, ako bi sicer šola ostala brez učne moči. Taka dodelitev sme brez pristanka prizadetega trajati največ do zaključka šolskega leta.

Odpovedni rok v šolski službi bo znašal 6 mesecev in se bo vedno računalo od 1. marca dalje, ne glede na čas, kdaj je bila odpoved podana.

Kazni za disciplinske prestopke so z novim zakonom dokaj omiljene. Ukinja se kazen nastavitve na nižji položaj ali v nižji plačilni razred. Pri disciplinskih nerednostih se znižajo kazni na tri (opomin, ukor, denarna kazen; ta more znašati največ 5% od osnovne plače, dočim je mogla doslej znašati tudi do 10% vseh rednih dohodkov).

Šola za bolničarje v Piranu
Tudi zdravstvo uživa potrebno pozornost okrajnega ljudskega odbora Koper, v katerega območju je med drugim občitno pomanjkanje šolanja bolniških strežnic in strežnikov. Da se temu čimprej opomore, je OLO Koper v sporazumu s Svetom za zdravstvo LRS ustanovil v Piranu nižjo zdravstveno strokovno šolo. Usposabljala bo bolničarje in bolničarke, teoretično in praktično. Za sedaj bo šolanje enoletno, kasneje se bo podaljšalo na dve leti. Dostopna bo šola obema spoloma, pogoj za sprejem — dovršena nižja gimnazija ali osemletka. Prostor so šoli zagotovljeni v piranski bolnici, pomoč in možnost, za praktično usposabljanje učencev in učenec pa ji bodo morali nuditi vsi zdravstveni zavodi v okraju, ki je prevzel stroške za njeno vzdrževanje. Za internat, ki ga šola še nima, je občinski ljudski odbor Piran odstopil primerno poslopje, uredil pa ga bo republikanski Svet za zdravstvo. Za ravnateljico šole je imenovala FRANKA ŠUSTARŠIČ, medicinska sestra iz Pirana. —nm—

ZAKON o javnih uslužbencih

la kos. Akademija naj bi zaenkrat sicer ostala dvoletna, morala bi se pa deliti v dva pravca: v enem bi pripravljala naraščaj za razredni pouk do 5. razreda, v drugem pa za predmetni pouk v širokih skupinah. Za izobraževanje strokovnih predavateljev na strokovnih šolah pa niso potrebne posebne pedagoške šole, ampak bi bilo dovolj Pedagoške centre tako ojačati, da bi mogli voditi tudi pedagoško izpopolnjevanje kadra na strokovnih šolah.

Ob tej priliki je Svet za šolstvo izrazil tudi svojo kritiko na račun ustanavljanja vedno novih »višjih« šol. Svet meni, da je zgrešeno ustanavljati za vsako dejavnost posebno višjo šolo. S temi šolami bomo počasi razbili celoten šolski sistem.

Izobraževanje odraslih naj postane del šolskega sistema. Organizirati bo treba čim več tečajev za pridobivanje raznih specialnosti pa tudi za pridobitve šolske kvalifikacije na rednih šolah in pridobitev strokovne kvalifikacije pri oblastno priznanih strokovnih komisijah.

Mrs
Zvezna ljudska skupščina bo še letos razpravljala o Zakonu o javnih uslužbencih, tako da bo predvidoma stopil v veljavo že s 1. januarjem 1958. Zvezni izvršni svet je na svoji seji dne 29. oktobra razpravljala o osnutku, ki ga je pripravila posebna komisija in ga v celoti sprejel. Odredbe tega zakonskega osnutka se nanašajo na uslužbence javnih služb, pa naj so zaposleni v organih državne uprave, ali pa v samostojnih institucijah s področja prosvete, v zdravstvenih ustanovah, pri socialnem zavarovanju, v zavodih in bankah. Izvzeti so torej le uslužbenci gospodarskih in družbenih organizacij.

V novem uslužbenem sistemu, ki ga predvideva osnutek zakona, so nekatere značilne novosti. Tako se ustanavljajo stalne komisije za uslužbenke zadeve pri občinah, okrajih in republikem ter zveznem organu, predvidena je sistematizacija delovnih mest v vseh ustanovah (tudi šolskih in vzgojnih) in predviden je razpis za vsa delovna mesta, za katera se zahteva srednja ali višja izobrazba. Sistem razvrščanja uslužbencev je ostal v glavnem isti kot doslej, razlika je le v tem, da smo dobili še eno vrsto uslužbencev, tudi izven prosvetne stroke — uslužbenec z višjo šolo. (Med »višjeh« šol štejejo vse šole, ki sprejemajo abituriente srednjih šol in trajajo dve ali tri leta, dočim štejejo kot »visoke« šole vse fakultete in umetniške akademije ter zavodi, katerim je z zakonom določena stopnja fakultete.) Uslužbenec se bodo torej delili v štiri vrste: uslužbenec z nižjo strokovno izobrazbo (z nepopolno srednjo šolo), uslužbenec s srednjo strokovno izobrazbo (s končano srednjo šolo), uslužbenec z višjo strokovno izobrazbo (s končano višjo šolo) in uslužbenec z visoko strokovno izobrazbo (s končano fakulteto ali tej enako šolo). Ker je po načrtu za uslužbenec s srednjo strokovno izobrazbo predviden XVI. plačilni razred kot začetni razred, je za novo vrsto uslužbencev z višjo strokovno izobrazbo predviden XV. razred kot začetni in VI. kot zaključni. (V prosvetno-znanstveni službi in še nekatere drugih sta začetni in zaključni razred uslužbencev teh dveh vrst za en razred višja). Uslužbenec s fakulteto se v vseh službah razvršča v XII. plačilni razred kot začetni razred. Številno plačilnih razredov se je povečalo za dva, s tem, da imata I. in II. plačilni razred po dve stopnji. Nazivi uslužbencev, ki delajo v šolskih in vzgojnih ustanovah, se razvrščajo takole: vzgojitelj, učitelj, učitelj praktičnega pouka, strokovni učitelj — XV do VII (kot je videti, so bili naši argumenti, s katerimi smo utemeljevali VII. kot zaključni razred, dovolj tehtni); predmetni učitelj — XIV do VI, profesor srednje šole, asistent — XII do IV; predavatelj višje šole, lektor — IX do IV; profesor višje šole — VII do III; docent — V do III; izredni profesor — III do II; redni profesor — II do I. Prosvetni delavci, ki bodo dobili naziv pedagoškega svetnika, bodo napredovali za en oziroma za dva plačilna razreda višje, kot pa bi mogli napredovati po svojem osnovnem nazivu.

V znanstveno raziskovalnih zavodih se uvažata dve vrsti kvalificiranih uslužbencev: eni bodo delali in napredovali kot visokokvalificirani strokovnjaki, drugi pa kot znanstveni raziskovalci. Za prvo skupino bomo imeli na razpolago nazive: laborant, preparator, tehnični sodelavec (XVI—VIII), strokovni sodelavec (XII—V), višji strokovni sodelavec (VI—III), v drugi skupini pa bodo tiste nazivi: asistent (XII—IV), znanstveni sodelavec (VIII—III), višji znanstveni sodelavec (IV—II), znanstveni svetnik (II—II).

Nazivi uslužbencev v muzejih, galerijah, arhivih, bibliotekah se razporejajo takole: pomožni preparator, bibliotečni manipulant, arhivski manipulant (XX—XII); preparator, knjižničar, arhivski pomočnik (XVI—VIII); restavrador, konservator, kustos, bibliotekar, arhivist (XII—VI); višji kustos, višji bibliotekar, višji arhivist (VI—III). Knjižničarji in arhivski pomočniki, ki bodo imeli višjo šolo, se razvrščajo od XIV—VI pl. razr.

Osnutek zakona je ohranil sedanjo obliko osnovne plače, namesto dopolnilne plače pa uvažajo položajno plačo. Za višino osnovne plače bo važna strokovna izobrazba in leta službe (kot

doslej), položajna plača pa bo odvisna od delovnega mesta, na katerem se uslužbenec nahaja, pa tudi od vrste službe. Položajna plača, ki jo bodo prejeli vsi uslužbenec, bo služila torej kot korektiv. Položajna plača bo šele omogočala diferenciacijo prejemkov; osnovna plača je vloge ne more imeti, ker bo enaka za vse uslužbenec, ki imajo iste pogoje.

Osnutek zakona predvideva tole plačilno lestvico osnovnih plač:

Plačilni razred	Osnovna plača
I	33000
II	31000
III	29000
IV	27000
V	25000
VI	23000
VII	21000
VIII	19000
IX	17000
X	15000
XI	13000
XII	12000
XIII	11000
XIV	10000
XV	9000
XVI	8000
XVII	7000
XVIII	6000
XIX	5000
XX	4000

Za delo pod težjimi pogoji so predvideni tudi še posebni dodatki.

Višina položajnih plač se bo določala s posebnimi predpisi istega organa, ki je pristojen za sistematizacijo delovnih mest. Tudi v sistem napredovanja prinaša osnutek nekatere novosti. Najpomembnejša od teh je ocenjevanje, ki je obvezno za vse javne službe. Leto, v katerem je uslužbenec bil negativno ocenjen, se ne šteje za napredovanje. Nasprotno pa je možno ob najboljših ocenah tudi izredno napredovanje oziroma preskok.

Osnutek ureja tudi vprašanje letnega dopusta. Odlodilen je pri tem zgolj delovni staž uslužbenca, ne pa njegov naziv ali funkcija. Uslužbenec s stažem do pet let bodo imeli 15 dni letnega dopusta; s stažem od 5 do 15 let 21 dni in z več ko 15 let pa 30 dni. Šolski delavci pa tvorijo izjemo. Njihov letni dopust sovpada s šolskimi počitnicami. Če pa se morajo tedaj udeleževati izpopolnjevalnih tečajev, morajo v vsakem primeru imeti 45 dni dopusta. Pravico do 45-dnevnega letnega dopusta (toda v dveh obrokih) bodo imeli tudi tisti zdravstveni delavci, ki delajo v pogojih, ki so škodljivi za zdravje.

Premestitev po službeni potrebi v prosvetni službi ne bo. Možna bo le začasná dodelitev na delo, ako bi sicer šola ostala brez učne moči. Taka dodelitev sme brez pristanka prizadetega trajati največ do zaključka šolskega leta.

Odpovedni rok v šolski službi bo znašal 6 mesecev in se bo vedno računalo od 1. marca dalje, ne glede na čas, kdaj je bila odpoved podana.

Kazni za disciplinske prestopke so z novim zakonom dokaj omiljene. Ukinja se kazen nastavitve na nižji položaj ali v nižji plačilni razred. Pri disciplinskih nerednostih se znižajo kazni na tri (opomin, ukor, denarna kazen; ta more znašati največ

Žagarjevi nagrajenci za leto 1957

Batić Vladimir
Drugonagrajenca

Brumen Mirko

ing. Mušič Vlado

prof. Silih Gustav
Prvonagrajenec

Gojković Avgust

Smrekar Lado
Drugonagrajenca

Uverdorben Jože

Po končani seji dne 26. oktobra so se člani Sveta za šolstvo zbrali v posvetovalnici, da bi prisostvovali pri razdelitvi Žagarjevih nagrad za leto 1957. Navzoč je bil tudi sekretar Sekretariata zveznega IS za prosveto in kulturo tov. Bogdan Osoinik.

Nagrade je razdelil predsednik Sveta za šolstvo tov. Milko Goršič in jih takole utemeljil:

Prof. SILIH Gustav sicer res ne deluje več kot aktiven profesor na šoli, vendar je vse njegovo sedanje delo tako povezano z vsem reformnim gibanjem naše šole, zlasti z vprašanji, ki zadevajo njegovo pedagoško stran, da ga smemo imenovati pionirja vseh teh prizadevanj, nesebičnega svetovaleca, ki s svojo široko pedagoško razgledanostjo daje pomemben in nenadomestljiv prispevek k vsem naprednim hojenjem naše šole.

Tov. SILIH je tudi pomembna osebnost kot pisec pedagoških in metodskih del. V zadnjem času je napisal med drugim preprosto Metodiko slovenskega pouka I. del, nadalje kot navodilo učiteljem za spoznavanje učencev »Osebnost psihološko popisno ter nje rabe« in razpravo »Učne oblike v šolskem delu«. Številni so njegovi članki v Sodobni pedagogiki in ocene.

Kot predavatelja na številnih pedagoških tečajih in seminarjih ga odlikuje jasnost, preciznost in dokumentiranost izvajanj. Takih predavanj je imel samo v zadnjem šolskem letu okoli 70.

Tov. SILIH je sodeloval tudi pri ustanovitvi pedagoške posvetovalnice v Mariboru in Centra za izobraževanje staršev.

Med drugim prof. SILIH kot eden izmed prvih prosvetnih delavcev proučuje vprašanje naše družine in je v svojih študijah in razpravah k rešitvi tega vprašanja dal dragocene napotke. Kot podpredsednik Zveze prijateljev mladine Slovenije je v vsem njenem delu aktiven kot svetovalec in kot predavatelj.

Ing. MUŠIČ Vlado je že od 1. 1948 direktor tedaj ustanovljene gradbenega tehnikuma v Ljubljani, ki je v tem času vzgojil že nad 1000 mladih strokovnikov. S svojo res široko strokovno razgledanostjo in pedagoško sposobnostjo je znal napraviti iz te šole sodoben zavod, ki ga vsako leto dokonča veliko

število sposobnih in kvalificiranih kadrov za gradbeništvo. Vse svoje delo na šoli je tesno povezal z mladino, zavedajoč se, da brez dobre vzgoje ne more biti dobrih strokovnjakov. Posledica te njegove povezave z mladino je bila velika aktivnost mladinske organizacije na šoli, ki se je kazala zlasti v množičnem vključevanju mladine v delovne brigade. Šola je dobila zato najvišje priznanje, saj je bila odlikovana z Redom dela II. stopnje in Prešernovo nagrado za izdajo knjige »Gradbeni elementi«.

Da bi omogočil delo šoli, se je z vso prizadevanjem zavzel za dograditev 3. nadstropja in dijaškega internata.

Z neumornim delom je prebrodil tudi težave, ki so bile prva leta z učiteljskim kadrom. Lotil se je dela čisto načrtno. S politično-pedagoškimi tečaji, referati, predmetnimi komisijami, poletnimi seminarji, kjer je povsod sam sodeloval, mu je to tudi uspelo.

Enake težave je moral premagovati pri izpopolnjevanju učil in učbenikov. Vendar mu je uspelo urediti laboratorij, fizikalni kabinet, pomnožiti zbirko učil in učbenikov. Šola si je iz lastnih sredstev ustanovila svoj knjižni fond, iz katerega črpa dodatna sredstva za izdajo vsaj zaslišnih učbenikov.

Ing. MUŠIČ je znal aktivizirati tudi naše strokovne predavatelje za publicistično delo v pedagoških revijah.

Kljub temu, da je že 1. 1953 dosegel 35 službenih let in je bil na lastno prošnjo upokojen, opravlja honorarno še naprej svoje delo. Mimo tega sodeluje tudi kot aktivni član v različnih oblastnih, družbenih in strokovnih organizacijah. n. pr. pri Združenju gradbenih podjetij, pri Društvu arhitektov Slovenije, pri Društvu prijateljev mladine, je član Sveta za urbanizem okrajnega ljudskega odbora Ljubljana in predsednik komisije za gradbene in komunikalne zadeve pri ObLO Bežigrad itd. Piše tudi v razne strokovne revije.

GOJKOVIČ Avgust je po poklicu predmetni učitelj. Kot ravnatelj osemletnice v Ravnu pri Kopru sam kakor tudi s prizadevanostjo vsega učnega zbora na omenjeni šoli išče nova in sodobna pota pri pouku mladine že vsa leta, kar je na šoli. Pri tem mu je uspelo tako stro-

kovni kakor pedagoški strani reformirati učnovzgojni proces, povezati učitelja z učenci v delovno celoto, kjer je postal učencem subjekt vzgajanja in učitelj njegov vodnik in vzgojitelj. Skratka, z vsemi možnimi sredstvi je približal šolo učencu, ga navezal nanjo tako, da mu je postala drugi dom. Dokaz temu je to, da učenci ostajajo v šoli tudi po končanem pouku, da pomagajo na vrtu, v šolski kuhinji, delavnicah, da samostojno vodijo evidenco pridelkov itd.

Seveda pa je bilo za tako delo v šoli potrebno ustvariti vse pogoje, ki tako delo omogočajo. Tudi tu se je Gojkovič pokazal kot spret in iznajdljiv organizator, ki je za svoje načrte znal pridobiti ljudstvo vsega šolskega okolisa in tudi zainteresirane oblastne forume.

S pomočjo vseh teh mu je uspelo dvigniti šolski obisk, odpraviti v kraju neprispevnost, organizirati prosvetno društvo »Sloga«, zgraditi za osemletno novo šolsko poslopje, starega pa predati v otroški vrt, šolsko kuhinjo in šolske delavnice; urediti na šoli ambulantno, velik šolski vrt, zgraditi posebno stanovanjsko poslopje za učitelje, kulturni dom, nadalje ustanoviti dvoletno kmetijsko gospodarsko večerno šolo itd.

Toda tov. Gojkovič se ni izkazal samo kot dober pedagog, organizator, izvenšolskega udeleževanja mladine in kulturno-prosvetnega dela v svojem okolju, ampak tudi kot aktiven režiser, pisec, član množičnih organizacij in tudi ljudski odbornik, saj je član okrajnega ljudskega odbora, okrajnega in občinskega sveta za prosveto, predsednik prosvetnega društva »Sloga«, predsednik okrajne komisije za pošolsko izobraževanje in inšpektor kmetijske gospodarske šole za okraj Koper.

BATIĆ Velimir je komaj dve leti ravnatelj na nižji gimnaziji v Leskovcu pri Krškem, vendar tisti, ki pozna šolo od prej, lahko ugotovi, da je v teh dveh letih šola napravila velikanski korak naprej in da so pri tem nesporne заслuge tov. Batića.

V učnovzgojnem delu sicer v tako kratkem času ni mogoče doseči izrednih uspehov, zlasti še, če za to primanjkuje materialna podlaga in je interes okolice za šolo podvprečen. Tov. Batić se je tega zavedal in je v teh dveh letih ustvaril tako materialno bazo šoli in tako za-

interesiral zanjo okolico, da tudi učnovzgojni uspeh ne bo izostal. To se kaže v velikih meri na šoli že danes.

S pomočjo in razumevanjem odločnih činiteljev mu je uspelo prikupno urediti šolsko poslopje, učilnice in zbornico, katera trenutno zaradi pomanjkanja prostora služi tudi za kabinet. Delo okoli šole za ureditev zamočvirjenega travnika v šolski vrt in športni prostor je v polnem teku. Notranja oprema šole je nova, šola si je oskrbel potrebna učila (projektor, mikroskop), knjižnica je vzorno urejena v lepih omarah. Nad vse pomembna je nova delavnica za ročno delo, opremljena z vsem potrebnim orodjem. Seveda pa bi tov. Batiću vse to delo ne uspelo, če bi ne bil znal za to zainteresirati občinski ljudski odbor, se posebej pa šolski odbor, ki je danes desna roka tov. ravnatelja. Smemo trditi, da je šolski odbor njegove šole primer šolskega odbora, ki sodeluje pri reševanju vseh šolskih vprašanj.

Posebej je treba opozoriti še na obdobje vredno dejavnosti pionirskega odreda, zlasti še njegovega kluba mladih tehnikov. Ta dejavnost pionirjev je rezultat skupnih naporov šolskega kolektiva, šolskega odbora in pomoči drugih faktorjev, ki jih je znal tov. ravnatelj pridobiti za sodelovanje.

BRUMEN Mirko je od 1. 1948 predavatelj in ravnatelj na Sadjarsko-vinarski šoli v Srečini pri Mariboru. Zavedajoč se, da šola brez pedagoške in strokovne temeljitosti izdelanega predmetnika in učnega načrta ne more naprej, se je najprej lotil tega dela. Ko je bilo to delo opravljeno, se je vestno in načrtno lotil vprašanj, kako bi na šoli ustvaril pogoje za sodoben teoretičen in praktičen pouk.

Pri tem se je stalno posvetoval z učnim zborom in tako dosegel, da je pri pouku razmerje med teorijo in prakso vzorno. Dokaz vseh teh velikih in resnih prizadevanj so dobro usposobljeni absolventi, ki prihajajo iz te šole.

Šolsko poslopje, ki je bilo dotedaj zanemarljivo, je spremenil v intenzivno in sodobno mehaniziran obrat, ki z načrtno in prizadevnostjo prekaša državna in druga sadjarsko-vinarska posvetstva v Sloveniji.

Tudi internat kakor tudi izvenšolsko delo gojencev kažejo

na veliko prizadevanje tov. ravnatelja.

Celotna šola, internat in šolsko poslopje so po mnenju strokovnjakov vzorno vodeni. Šola je v celoti povezana s svojo okolico.

SMREKAR Lado, ki je sam strokovno in pedagoško vzoren učitelj na šoli, je znal tudi ves šolski kolektiv nitije gimnazije v Kostanjevici usmeriti na pot sodobnega učnovzgojnega procesa v šoli, katerega rezultati so razgibane učne ure, ki jih učenci ne občutijo le kot morečo težavo, ampak kot čas resnega, a vendar zanimivega dela. Sodobne metode dela, lep odnos učnega kadra do učencev, vse to je tisto, kar vabi učence v šolo in jih povezuje z njo. Zato neopracitanih šolskih izostankov skoraj ni.

Se posebej pa se nižja gimnazija, ki jo vodi tov. Smrekar, odlikuje po svoji estetski in politični vzgoji šolske mladine in okoliškega prebivalstva. Po ravnateljevi zaslugi je na šoli edinstvena galerija slik skoraj vseh naših sodobnih slikarjev. Estetsko so tudi urejeni prostori šolskega vrta. Vendar pa šola kljub tej usmerjenosti ne zanemarija drugih dejavnosti moderne šole. Tako je uspelo na šoli urediti vzorno delavnico za ročno delo, šolski vrt itd. Šolski odbor in občina sta pomagala pri oskrbi vseh učnih pripomočkov, tako da je danes tudi glede tega šola med najbolje urejenimi.

Delo v razredu dopolnjuje izvenšolsko delo mladincev. Nižja gimnazija v Kostanjevici je tudi izhodišče vsega ljudsko-prosvetnega in kulturnega delovanja v Kostanjevici in okolici. Uspehi tako šolskega kakor ljudsko-prosvetnega dela (n. pr. vsakoletni kvaliteten konstanjeviški kulturni festival) so že presegli ozke občinske meje in so znani ne le v novomeškem okraju, ampak tudi drugod. Tudi zvezna komisija za delo s pionirji iz Beograda je po ogledu šole in dela v njej dala priznanje direktorju in šolskemu kolektivu.

UNVERDORBN Jože dela že 20 let kot učitelj in vzgojitelj duševno nerazvityh otrok. Odlikuje ga veder temperament, humanost takt, prizadevnost, razgledanost, vztrajnost in čut za odgovornost. Pod njegovim vodstvom in z njegovim posebnim prizadevanjem se je razvila pomožna šola v Celju iz dvo-

oddelčne v šolo s 16 oddelki, s pomočjo oblasti mu je uspelo urediti tudi internetske prostore za otroke s posebnimi potrebami.

Se več kot na organizacijskem področju je storil za strokovni dvig učnega kadra na svoji šoli in pomožnih šolah sploh, ki jih inšpicira in jim daje pobude za delo.

Njegova šola je vzor pomož-

nihi šol in vzor delovne discipline. Prav zato uživa pedagoški kolektiv, posebno pa še njegov ravnatelj velik ugled in zaupanje organov ljudske oblasti ter političnih in družbenih organizacij.

Opomba uredništva: Slika prof. Siliha je iz l. 1933, ker uredništvo ni imelo druge na razpolago.

Mladina in mornarji

Pod tem naslovom je »Prosvetni delavec« št. 6. z dne 28. marca t. l. objavil poziv, naj si naša šolska mladina dopisuje z mornarji prekomorskih trgovskih ladij Splošne plobove. Odziv sicer pričakovani ni dosegel v polni meri, bil pa je dokaj živahen in za začetek prav zadovoljiv. Oglašale so se šole raznih vrst, bolj, njihovi razredni kolektivi pa tudi posamezniki, ki jih zanimajo vprašanja v zvezi s pomorstvom. Nekateri so ladije, ki so jih »posvojili« ali »adoptirali«, kot pravimo, ob njihovem vratku v domače vode tudi obiskali in izmenjali s posadko darila. Splošna plova je najbolj vnete dopisovalce nagradila z daljšo prosto vožnjo po Jadranu. Dopisovalce so za nagradjevanje predlagali kapitani »posvojenih« ladij, izbrala pa jih je po določenem kriteriju posebna komisija pri Splošni plovi bi v Piranu. Za preteklo šolsko leto 1956-57 je Splošna plova zagotovila tri nagrade, nagradila pa je pet dijakov in dijakinj. Slednje so prevladovali in imajo že za seboj 10-dnevno potovanje z m-j Burjo iz Pirana v Dubrovnik in nazaj. Sreča in izbranke so bile: Dežman Slavka in Kovačič Danica iz farmacevtskega laboratorija Krka v Novem mestu ter Brečko Erika iz Razkoj, Sentjur pri Celju. Nagradjenca, osmošolec Lindtner Jure in šestšolec Zupšek Matija, oba dijaka klasične gimnazije v Ljubljani, svoje nagrade še nista izkoristila.

Organizaciji za »adoptacijo« ,rgovske mornarice v svetovnem merilu in posebno glede na naše razmere bomo o priložnosti posvetili daljši članek. V tem kratkem poročilu bi želeli samo opozoriti učiteljske in profesorske zore slovenskih šol na vzgojno vrednost takega medsebojnega dopisovanja med našo mladino in našimi mornarji. Predvsem je to važno za

višje gimnazije in srednje strokovne ter industrijske šole, mič manj zaželene pa niso osemletke oziroma nižje gimnazije in nižje strokovne šole. Dajmo mladini priložnost, da po slovenskih pomorščakih spozna morje in pomorstvo ter se zanj navduši, saj imamo tudi mi na Jadranu svoj delež, četudi skromen! Njegov pomen in vrednost bosta rasla z mladino, ki jo bosta oplojili pomorska miselnost in zavest. Vsaka dejavnost v tej smeri je posredna pomoč domovini.

Vsem, ki se za to zanimajo, navajamo imena ladij Splošne plobove, ki prihajajo za »adoptacijo« v poštve:

p-1 Pohorje, p-1 Rog, p-1 Zelenhora, p-1 Gorica, p-1 Dubrovnik, p-1 Bhač, p-1 Ljubljana, p-1 Neretva in m-1 Gorjenska.

Prvič naj piše šola oziroma razred ali posameznik izbrani ladij preko Splošne plobove v Piranu (n. pr. Posadki p-1 Gorica, c-o Splošna plova Piran), kasneje bodo lahko dopisovali tudi neposredno v vse luke sveta, kamor vozišete našete ladje.

Najbolj vnete dopisovalce šaka tudi v prihodnjih velikih poletnicah primerna nagrada. Vsem bodi vodilo: Čimprej in vztrajno!

Viktor Pirnat

UČITELJSKEMU PEVSKEMU ZBORU SLOVENSKE »EMIL ADAMIČ«

Spoštovani! V imenu federacije Socialistične partije Italije sem pooblaščen, da izrekam vašemu odličnemu zboru nabrisaneho zahvalo, ker je priredil bolonjski publiki umetniški užitek prve vrste. V nekoliko urah bratstva med Vami in nami so nas družile pesmi naših dežel. Želim, da bi naši državci živeli vedno v miru.

Naj živi bratstvo narodov!

Naj živi zbor »Emil Adamič« iz Ljubljane!

Adamo Vecchi

Začetek globalnega pouka

Napredne ideje našega novega učnega načrta imajo svoje začetke v Decrolyjevi šoli na Eremitaži v Bruslju. Ta šola je bila ustanovljena l. 1907.

Decrolyjev učni načrt je temelj na človekovih gmočnih potrebah. Nekemu katoliškemu duhovniku, ki si je ogledal šolo, se je Decroly takole izgovoril: »Za več vaših sovražnikov me je obtožilo materializma. Kakšnega materializma? Res je, vedno sem predvsem mislil na materialne potrebe. Ali pa niso to potrebe življenja? Hraniti in čuvati se, potem pa delati — o tem se povsod govori. To je osnova prizadevanj in razpravljanih vseh ljudi. Ampak razumeti je treba, kaj hočem. Ne talim namreč: so tudi višje potrebe! — Lahko bi dodali: potreba ljudi po materialni, toda Decrolyjeva potreba je bila — humanost.«

Ustanovitelj šole na Eremitaži je bil zdravnik. Za zdravnika pa je zdravje tisto dobro, ki največ velja. Zato je bilo v njegovi šoli zdravje postavljeno v središče vsega pouka. To je tisto dobro, ki služi že od vselej poglavitnim potrebam in koristim človeštva. Te potrebe in interese priganjajo človeka na delo: da si pridobiva hrano, da se varuje pred slabim vremenom, da se brani, ko mu pretijo nevarnosti. Tem četrtem potrebam ustreza četvero učnih centrov, ki jih je Decroly imenoval centres d'intérêt, središča ali težišča zanimanja. Na-

men njegove šole je torej proučevanje realnega življenja. »Decroly poudarja štiri temeljne potrebe; te vodijo vse delavnosti in prizadevnosti vseh ljudi vseh časov in vsega sveta. Te glavne in splošne potrebe so: Potreba po hrani, potreba po zaščiti pred neugodnim vremenom, potreba po obrambi pred sovražniki in vsem, nevarnostmi, potreba po delu, proizvajanju.«

Te splošne potrebe naj poznaajo tudi otroci. Njim je treba pokazati: prvič, kako različno zadovoljujejo ljudi; te potrebe v današnjih dneh glede na zemljepisno dolžino in širino, glede na stvarno in prilagoditev; hrana ni ista v Sahari ali v severnem mrzlem pasu; tudi oblika ni povsod ista; drugič, kako so potrebam ustregli naši predniki; tretjič, kako pri zadovoljevanju potrebam izkoriščamo živali, rastline in rudnine; četrtič, kakšen vpliv imajo te potrebe in njih zadovoljevanje na družbeno organizacijo ljudi.

Vsak center proučujemo s šestih vidikov; pri prehrani se n. pr. upoštevajo: prvič zahteve človekovega življenja — za kaj se hranimo, kako delujemo; prebavila; drugič živali kot prehrana; tretjič rastline kot prehrana; četrtič rudnine kot prehrana — voda, sol; petič družbeni odnos glede na prehrano — semnji, prevoz, denar, menjalnice; šestič prehrana in vesoljstvo — vpliv sonca, ne- prestando obnavljanje hranil na

zemlji, povezava sveta zaradi prehrane.

Otroci od šestega do osmega leta ne dojemajo predmetov v taki popolnosti; pač pa so sposobni za centre manjšega obsega, za obravnavanje lažje, oblike, letnih časov ali za centre, ki jih nudijo prilike: delavci so n. pr. našli v gozdu dva zajčka; prinesli so ju v šolo, da so otroci zanj skrbili. Od tretjega do šestega razreda pa so obravnavali celo leto samo en center, in sicer v vseh razredih istega; eno leto so n. pr. preučevali v vseh teh razredih samo prehrano; drugo leto pa je bila na vrsti zaščita pred slabim vremenom. Tak pouk je bil vedno pisan in zanimiv; iznajdljivi in prilagodljivi učitelji so imeli neprestano dovolj prijetnega in hvalečnega dela.

Med Decrolyjevi in drugimi reformatornji je bila velika razlika. Drugi modernisti so zahtevali vzgojitelja naj pusti otroke, da se mu nagoni po svoje izživljajo; vzgojitelja naj vodi samo otrokovi interesi; otrok naj se uči, kar ga veseli, in naj napravi samo tisto, kar hoče in želi. Decroly pa nudi učencu le tisto, kar je tudi objektivno resnično.

Druge moderne šole niso mogle imeti določene učnega načrta, če so hoteli biti dosledne. Šola na Eremitaži pa je postavila učni načrt, ki je veljal za vse; ta vsebuje objektivne resnice za vse učence, nihče se jim ne more izogniti. Gre za nauke, ki jih učenec sprejema od zunaj — seveda z razumevanjem; kdor hoče v svetu živeti, jih mora vpliti vase in si jih usvojiti. Gre za podrejenost jaza nečemu, kar presega osebo, za podrejenost je potrebna, ker

se moja osebnost ne more razvijati izven pogojev, ki imajo sicer svoje zahteve, toda dajejo obenem upanje na ugodno življenje: če hočem živeti, je potrebno, da se hranim, da se ščitim pred mrazom, padavinami ali prehodu vročino, da se varujem nevarnosti in sovražnosti, da si z delom zagotavljam eksistenco.

Katero so otrokove potrebe? Nekateri so dokazovali, da tudi Decroly izhaja iz otrokovih interesov; prav to pa, da je zahteva pedocentrične pedagogike. Temu ugovarjamo, saj to so vendar potrebe vseh otrok in vseh odraslih ljudi; otrokovi interesi so obenem interesi odraslih ljudi. Ko otrok občuti, da je lačen, prosí mater kruha ali česa drugega; ne zanima ga, od kod občutek lakote, kako so ustvarjena prebavila, katere hranilne snovi ima hrana, od kod uvažajo živeč, katere družbene odnose povzroča trgovina z živili, kako vpliva izvažanje in uvažanje kolonialnega blaga na svetovno politiko ali kako je speljana mestna vodovodna naprava; ko se bliža zima, mu starši preskrbijo zimski plašč in drugo toplo obleko; ko se ga loti angina, pokličejo zdravnika. Otroci občuti potrebe, potrebščine same mu preskrbijo odrasli, znanstveno preučevanje teh stvari mu pa še na misel ne pride. Iz otrokovih elementarnih potreb še ne izhaja želja po učenju. Tudi pouk, ki naj pravičja za življenje, ne sme molčati o stvarih, ki so za človeka tako pomembne.

Ce naj velja učni načrt za vse, mora biti pouk kolektiven. Vsi ljudje se morajo hraniti in se varovati slabega vremena; zato moram vse otroke učiti o

hrani in obleki; o tem govorim skupini učencev na enak način, stopnji. Drugi reformatorni so zahtevali, naj se v učencu razvijajo njegove notranje prirojene sposobnosti; le-te da izhajajo iz nekega prvotnega semena, da so individualne in solevrstne in da označujejo nekega določenega učenca; zato da se mora pouk uravnarjati natančno po meri otrokovih darov. Aktivna šola je zahtevala za vsakega učenca — glede na njegove individualne interese — poseben učni načrt. Decrolyjeva šola pa je imela skupen učni načrt, ki je upošteval interese vsega človeštva. V aktivni šoli — seveda je bilo to samo teoretično — si predmet učenja izbira otrokov interes. V šoli na Eremitaži pa so upoštevali nauke, ki so sicer vzbujali otrokov interes, toda nudi so mu obenem tudi nekaj realnega in za življenje potrebnega.

Potreba po delu obsega vse druge potrebe. Delamo, da si zagotovimo hrano, stanovanje, obleko ter sredstva proti nevarnostim, sovražnikom in zli usodi. Z delom si človek oblikuje osebo, z delom si ustanovi družino in jo vzdržuje, z delom izpolnjuje svoje družbene dolžnosti.

Zanimiva je bila učna snov na Eremitaži, zanimiva pa je bila tudi metoda. Bil jo štirje centri zanimanja, vsak center je bil razdeljen na šest delov, vsak del se je obravnaval v treh stopnjah. Prva stopnja je bilo opazovanje, druga asociacija, to je vezanje sorodnih predstav in pojmov, tretja pa izražanje.

Z opazovanjem spoznavajo deček ali deklica, kar lahko s čuti

zaznava ali neposredno sam izkusi, n. pr. obleko, stvarino.

Po asociaciji spoznava učenec svet s posredovanjem, to je tisti svet, ki ga ne more neposredno opazovati ali doživljati; o tem ga poučijo knjige, slike, vzorci; o tem mu pripoveduje učitelj; tako zve, kako pridobivajo volno, svilo, bombaž, konopljo, lan, kako predejo, kako tkejo in barvajo tkanino, kako se ljudje oblačijo v raznih deželah po svetu, kakšne obleke so nosili v raznih zgodovinskih dobah.

Z izražanjem si učenec uri in nadzira nauke, ki si jih je bil pridobil z opazovanjem in asociacijami; z izražanjem pa tudi prihaja do novih spoznanj. Pri konkretnem izražanju uporablja material: modelira, izrezuje, izdeluje, riše, telovadi, poje. Abstraktno se izraža v jezikovnih oblikah: dojemata pomen besed in izrazov, čita, se razgovarja, piše, se uri v izražanju, spoznava slovnico in pravopis.

Poznavanje narode temelji na opazovanju. Toda zemljepis in zgodovina nista mogoča brez prostornih in časovnih asociacij. Nekateri predmeti so le vaje v izražanju. Vse pouk kroži okrog skupnega centra. Vendar so se predmeti počevaj ločeno drug od drugega. Pri slovnici uri je bila na vrsti samo slovnica; toda vaje in primeri so bili vzeti iz centra; tako je bilo vedno kaj novega. To je potem veljalo za vse predmete.

Za primer naj nam služi pouk o mleku. Mleko otroci opazujejo, z njim imajo svoje izkušnje; o nekaterih rečeh jim pripoveduje učitelj; sledijo risbe, sheme, modeliranje mlekarških naprav; merijo količino mleka,

delajo račune glede na kupno in prodajno ceno, glede na porabo. Ob razgovorih, presojanju in čustveni razgibanosti nastajajo želja po iskanju dejstev, ki se ne dajejo neposredno ugotoviti; zanimajo jih n. pr. kraji, kjer redijo govejo živino, mlekarne, kjer predelujejo mleko v razne vrste mlečnih izdelkov, prodaje z mlekom in podobno; podatke iščejo po knjigah, enciklopedijah, atlantih; vse to daje potem povod za zbiranje, opisovanje, deklaracije, petje, rajanje. Učenci so se torej učili higieno, kemijo, prirodopis, fiziko, zemljepis, zgodovino, francoščino, vadili so se v čitanju, spisu, lepem pisanju, računstvu, risanju, polzku. Šali so se v ročnih delih in umetniškem izražanju — vse to ob preučevanju mleka.

S sistematičnim poukom je Decroly hotel odpraviti pomanjkanje organiziranosti v učnih načrtih, ki so bili razdeljeni na predmete. Tedaj ni bilo enotnosti niti v enem samem šolskem dnevu; med učno spovjo ene in druge ure ni bilo zveze; vaje so bile ločene od drugega pouka. Zato se je pouk vršil brez zanimanja in sodelovanja učencev; pozornost je bila razkropljena na osamljena dejstva ali ideje; pri izpraševanju je odločal verbalizem. Sicer pa sta to pomanjkljivosti občutila že Herbartova znamenita učenca Ziller in Rein; v pouk sta uvedla načelo koncentracije; s centri zanimanja je imelo nekaj podobnosti, vendar ni bilo isto. Rein je pozneje strnil vse pouk v letne miselne kroge. Gedankenkreise v Nemčiji na so bili pred desetletji znani tudi med nami. Monatsregimente, Josip Dolgan

RESOLUCIJA

o perspektivnem razvoju splošne potrošnje

Zvezna ljudska skupščina je na seji dne 17. oktobra 1957 razpravljala o elaboratu o splošni potrošnji. Ob tej priliki je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta tov. Rodoljub Colaković imel govor, ki pomeni prelomnico v obravnavanju prosvetnih vprašanj. Govor je bil objavljen v dnevnikih in naši sindikalni aktivisti se bodo mogli in morali posluževati njegovih tehtnih argumentov, s katerimi je obravnaval z miselnostjo, da so izdatki za prosveto neproduktivni izdatki. Da jim bo pri roki ves material, s katerim bodo lahko dokazovali upravičenost svojih prizadevanj za izboljšanje obsejnih in okrajnih proračunskih postavk in potrebe prosvete, prinašamo na tem mestu še celoten tekst Resolucije, ki jo je sprejela zgoraj omenjena dne Zvezna ljudska skupščina, v kolikor se ta nanaša na kulturo in prosveto.

benega standarda in posameznih družbenih služb v mestih in industrijskih naseljih. V tem pogledu je treba zagotoviti širše možnosti, da bi bila materialna podlaga družbenega standarda v mestih in industrijskih naseljih v skladu z razvojem njihovega gospodarskega potenciala.

e) Smotrna uporaba sredstev, namenjenih za splošno potrošnjo, terja vzpostavitev takega mehanizma njihove delitve in uporabe, ki bo bolj neposredno vezal splošno potrošnjo na ustrezno materialno podlago. Na najmanjšo mero je treba spraviti administrativne posege v delitev teh sredstev in na ta način vključiti splošno potrošnjo v sklenjen sistem družbene samouprave; neogiben razvoj splošne potrošnje na nerazvitih območjih, ki nimajo zadosti lastnih sredstev, je treba zagotoviti s primernim mehanizmom prelivanja splošnih družbenih sredstev.

2. Smernice za razvoj posameznih dejavnosti so te:

- Šolstvo**
- a) Z investicijami za šolstvo je treba zagotoviti opremo in nov šolski prostor, ki bo zadostoval za potrebe v skladu s povečanjem skupnega števila učencev in študentov, za nadomestitev šolskega prostora, ki je došlo, in za zgraditev prostora, ki bo omogočil, da odpravimo v šolah treto in četrto izmeno, in za rešitev problema šolskega prostora strokovnih šol.
- b) Nadaljnje širjenje mreže šol, ki so namenjene za višjo stopnjo obveznega šolanja, naj bo postopno. Pri tem je treba izkoristiti razne prehodne oblike in upoštevati dejanske možnosti.
- c) Da bi se razvoj in struktura šolskega omrežja in ustanov za izobraževanje odraslih spravila v sklad z razvojem in potrebami gospodarstva in drugih družbenih dejavnosti po kadrih, je treba posvetiti v prihodnje posebno pozornost hitrejšemu razvoju strokovnih šol. V ta namen je treba izdelati elastičnejši in pestrejši sistem izobraževanja strokovnih kadrov, ki bo omogočil kar najsmotnejšo uporabo vloženih sredstev.
- d) Na podlagi zgoraj podanih splošnih smernic in posebnih nalog, ki jih ta resolucija postavlja za posamezne družbene službe, je potrebno, da izdelajo pristojni upravni in družbeni organi skladne programe za razvoj splošne potrošnje v celoti in po posameznih družbenih službah. Posebej si je treba prizadevati, da se čimprej izvede vsa sprememba v sistemu financiranja splošne potrošnje, ki jih vsebuje ta resolucija.

IZ RESOLUCIJE

1. V razvoju šolstva, kulture in znanosti je bil dosežen v primerjavi s predvojnimi stanjem pomemben napredek. Število učencev in študentov na šolah vseh vrst se je povečalo v šolskem letu 1955-56 v primerjavi s šolskim letom 1938-39 približno za 43%. Iz leta v leto je bilo zajetih več otrok z osnovnim in osemletnim šolanjem, število nepismenih se je zelo zmanjšalo, prosvetna raven prebivalstva se je nenehno dvigala. Prav tako se je precej povečalo število kulturnih in znanstvenih ustanov.

Dosedanji razvoj šolstva pa je kljub doseženim uspehom pokazal nekatere pomanjkljivosti. Razvoj in struktura šolskega omrežja in ustanov za izobraževanje odraslih zaostajata za razvojem in potrebami gospodarstva. Šolanje kadrov ni bilo vselej v skladu z zahtevami našega gospodarstva in družbene razvoja. Premajhna usmerjenost šolstva k potrebam prakse in razvoja je imela za posledico predolge študije in podražitev šolanja. Premalo je bilo razvito šolanje odraslih, ki pomeni važno pot za ustvarjanje kvalificiranih kadrov. Problem šolskega prostora je posebno oster v mestih in industrijskih središčih, kjer je približno 24% več kot je šolskih poslopij. Zaradi tega, kakor tudi zaradi velikega števila učencev, imamo več šolskih poslopij, v katerih počutje v tleh, pa celo v štirih izmenah. Poleg tega je sedanjí šolski prostor v precejšnji meri že doslužil, večje število šol pa nima zadosti sredstev za so-doben pouk.

V pretekli dobi se je včasih tudi mreža posameznih kulturnih ustanov širila brez ustrezne materialne podlage in brez potrebne podrobnostne spoznanja finančnih in materialnih pogojev.

Znanstvene ustanove tudi niso bile zadosti usmerjene v reševanje problemov, ki so v neposredni zvezi z našim gospodarskim in družbenim razvojem in zato doseženi uspehi niso bili vselej v sorazmerju z vloženimi sredstvi.

Razvoj dejavnosti na področju telesne kulture doslej ni bil zadosti usmerjen k množičnim oblikam telesne kulture; to velja posebno za mesta in industrijska središča, kjer je potreba po razvijanju telesne kulture največja.

Nadaljnji razvoj proizvodnih sil države bo ustvarjal čedalje močnejšo gospodarsko in družbeno podlago za razvoj družbenega standarda ter za ureditev in razširitev komunalnega sistema in splot družbene samouprave. Tudi v prihodnje bo treba dajati potreben del družbenega proizvoda za tisto, kar je namenjeno zadovoljitvi skupnih potreb, s tem pa dati tudi močnejšo spodbudo za naraščajočo proizvodnjo in splot življenjskega standarda.

Da bi zagotovili tako raven splošne potrošnje, ki bo ustrezala razvitosti proizvodnih sil države, hkrati pa obvarovali njeno obrambno sposobnost in odpravili dosedanje pomanjkljivosti v družbenem mehanizmu delitve in uporabe teh sredstev, je treba ukreniti tole:

a) Zagotoviti je treba, da bo nadaljnji razvoj splošne potrošnje v skladu z naraščanjem narodnega dohodka in osebnih dohodkov.

b) V okviru takega razvoja splošne potrošnje je treba hitreje širiti materialno podlago družbenega standarda in posameznih družbenih služb, da bi tako zagotovili normalnejše delovanje teh služb in dvignili kakovost novih storitev.

c) Več sredstev je treba dajati za hitrejši razvoj tistih družbenih služb, ki neposredno učinkujejo, da narašča proizvodnja in se dvigata produktivnost dela in osebni standard (stanovanjska in komunalna dejavnost, strokovno šolstvo, zdravstvena preventivna služba ipd.).

d) Odpraviti je treba dosedanja relativna zaostajanja druž-

Novo mesto je počastilo Ivana Koštiala

Lani je novomeško Pedagoško društvo oskrbelo na smeheljskem pokopališču nagrobnik šolniku, mladinskemu pisatelju in glasbeniku Janku Lebanu, letos pa je hotel odbor počastiti za 80-letnico rojstva prof. Ivana Koštiala. Načrt je uspel, saj so odkrili 26. oktobra 1957 na hiši, kjer je 19. februarja 1949 Koštial umrl, spominsko ploščo z napisom: V tej hiši je umrl Ivan Koštial, slovenski jezikoslovec (1877-1949). Ker je za služnega srednješolskega profesorja in jezikoslovca počastil letos tudi novomeški Oblo z ulico, ki nosi njegovo ime, je Novo mesto dokazalo, da ceni kulturne delavce, ker se zaveda, da s tem vzpodbuja mladi rod k težkemu in odgovornemu javnemu delu.

Slovesnost ob odkritju steer ni bila bučna, vendar dovolj topla in dostojna. Poleg predstavnikov oblasti, ustanov in organizacij so se je udeležili tudi slovenski slavisti, ki so od 26. do 28. oktobra zborovali v Dol. Toplicah, videli pa smo med udeleženci tudi srednješolsko mladino, slavljenceve sorodnike in znance.

Po kratkem pozdravu predsednika Pedagoškega društva I. Andoljške je zapel učiteljski pevski zbor Adamičev »V snehgu«, nato pa je v lepih besedah orisal Koštialovo delo univ. prof. dr. France Tomšič. Slovesnost je po odkritju plošče zaključil učiteljski pevski zbor z Gregorčičevo pesmijo »Nazaj v planinski raj«. V Medvedovi prireditvi. Ploščo krasita venca tukajšnjega Pedagoškega društva in Slavističnega društva Ljubljana.

Menda po preudarku so pevci zapeli pesem »Nazaj v planinski raj«, saj je Koštial 14 let poučeval tudi na Primorskem. Slavljencec se je namreč rodil 27. julija 1877 na Češkem (Hrabčev), se šolal v Gradcu in na Dunaju, kjer je bil diplomiran iz slovenske in klasične filologije. Četudi po očetu Čeh, po materi pa avstrijske krvi, je Koštial ves čas služboval v Sloveniji in bil zaveden narodnjak. Od septembra 1899 do februarja 1900 je poučeval na novomeški gimnaziji, nato do septembra 1902 na II. gimnaziji v Ljubljani, potem do septembra 1902 na moškem učiteljskem v Kopru, zatem do septembra 1919 na slovenskem moškem učiteljskem v Gorici (vmes od 1915 do 1918 v vojaški službi) in od januarja 1919 do upokojitve (leta 1933) spet na novomeški gimnaziji. Če odštejemo leto, ki jih je prebil Koštial v vojski, vidimo, da je poučeval učiteljske 14 let, skoro 15 let pa je likal materinsko dolenjskim gimnazijcem. Že zavoljo tega zasluži prof. Koštial priznanje, se bolj pa zaradi znanstvenega dela.

Verjetno zaradi težkih družinskih razmer (žena Novomeška je umrla leta 1918 in pustila 6 nepreskrbljenih otrok) in zaradi prevelike skromnosti, ki je mejila že na občutek manjvrednosti, je pokojnik odklonil no osvojitvi vabilo,

naj pride predavati na ljubljansko univerzo. (Da je bil vabjen, je povedal pisec te vrstice.) Kljub težkim razmeram pa Koštial ni klonil pred didaktičnim delom v šoli in znanstvenim izven nje, vendar ga je učno delo močno ovrnilo, ko je njegovo znanje daleč preraslo srednješolske zahteve. Znanstveno delo ga je namreč toliko uklenilo, da se ni mogel več vzdrževati v srednješolski pouk. To slabost je pisec članka sam priznal, iz česar smemo sklepati, da je bil Koštial precej kritičen tudi do samega sebe. Sicer pa je bil izredno priden, skromen, uslužen in pošten. Videlo odličnosti se ti je razbil, kakor hitro te je spoznal in se je razvil v razgovoru o svoji stroki.

Zadnja leta je bil naravnost arečen, če si ga vprašal za to in ono. Nekdo ga je nekoč vprašal nekaj o glagolskih vrstah v starocerkvenoslovanščini. Mož mu ni le odgovoril, ampak ga je čez tri tedne presenetil s kratkim rokopisom vse slovnice, ki jo je spisal nalašč zanj.

Koštialovo poštenost pa naj potrdi tale dogodek: Pleteršnikov Slovensko-nemški slovar je imel sposojen z gimnazije dalj časa, ker je bil ves popisan s pripombami. Kake dve leti pred smrtjo je prosil profesorja, naj ga vrne ravnatelju nove meške gimnazije, Rav. nstavljeni slovarja ni hotel sprejeti, češ da je v knjižnici še eden in je naročil profesorju X, naj ga vrne Koštialu. Ko je Koštial to zvedel, je dejal: »Ne, slovar ni moj, ga ne vzamem! Vsa življenja sem bil pošten in hočem tak tudi ostati! Pobral je slovar in ga sam nesel na gimnazijo, čeprav ga kljub prigovarjanju prej ni bilo mogoče pripraviti do tega, da bi šel osebno k ravnatelju.

Ker je znal Koštial več jezikov (nemški, angleški, francoski, italijanski, ruski, češki, poljski, latinski, grški, sanskrit), je prevajal iz češčine, madžarščine in francoščine, vendar se kot prevajalec ni uveljavil, ker po lastni izjavi ni imel »poslušas za literaturo«.

Koštialovi znanstveni spisi so raztreseni po domačih in tujih revijah in so namenjeni strokovnjakom. Njegov Slovniki in slovarski brus knjižne slovenščine, ki je doživel 6 izdaj, pa so rabili tudi nestrokovnjaki. Leti so prav gotovo poznali tudi njegove poljudnjo-znanstvene članke v Življenju in svetu in drugod.

»Nujni ukrepi v šolstvu«

V 247. številki »Slovenskega poročevalca« z dne 26. oktobra leto sem bral članek »Nujni ukrepi v šolstvu«. Ta članek razpravlja o ukrepih, ki jih terja pomanjkanje učnega kadra v Sloveniji. Na prvem mestu omenja, da je šibka gmožna vzpodbuda kriva pomanjkanja učnega kadra. Drugi vzrok je pomanjkanje stanovanj. Pri mi je prišlo na misel, da je še en zelo boleč problem, zaradi katerega bežijo iz učiteljskih vrst. Naj ga osvetlim jaz, ker se ga nihče ne dotakne. Preveč me bole krivice, ki se danes gode učiteljskemu stanu. Osvetliti hočem namreč razmerje med šolo in domom.

Upam si trdit, da je današnja mladina v splošnem — seveda so povod izjeme — precej razposajena. To ne trdim samo iz lastne izkušnje, ampak tudi po pripovedovanju drugih. Ljudje se neprestano pritožujejo čezno. Tudi časopisi prinesejo tu in tam kak članek, kako razposajena in neotesana je mladina. Poziva učitelje, naj store svojo dolžnost, da bo mladina taka, kot se spodobi. Verjemite mi, da vsak vzgojitelj stori vse, kar je v njegovi moči, da bi bili njegovi učenci taki, kot je treba, da bi mu ne delali sramote. Zaman pa je ves njegov trud, če ima učenec doma potuho in starši njegove lumparije zagovarjajo in ga »ven vlečejo«. Če si učitelj »predreže« takega učenca posvariti, ima takoj njegove starše »na vratu«. Zmerjajo ga, ne izbirajo psov, mu grozijo, ga povsod obrekujejo in tako postavijo v slabo luč pri prebivalstvu, pri oblasti; morda ga dajo celo v časopis. Seveda ne bodo objavili, da je učitelj pravičen in nepristranski, ampak bodo poiskali kako napaki-

in v drugih družbenih službah. V zvezi s tem je treba ukreniti potrebno, da bo izobraževanje odraslih bolj organizirano, predvsem pa razvijati ustanove za izobraževanje odraslih ter poskrbeti za bolj organizirano in bolj sistematično delo gospodarskih, prosvetnih in drugih organov, organizacij in zavodov za strokovno in gospodarsko izobraževanje odraslih.

e) Glede na vlogo funkcijskih izdatkov za organiziranje sodobnega pouka v šolah, posebno če upoštevamo, da nas čaka v prihodnji dobi izvedba šolske reforme, je treba sredstva za te namene povečati.

Znanost in kultura

a) Z vlaganjem v kulturo je treba predvsem okrepiti dejavnost tistih institucij, ki so bistvenega pomena za množično prosvetljanje ljudstva (knjižnice, kinematografi, kul. domovi, ljudske in delavske univerze in pod.). in preskrbeti sredstva za objekte za tiste kulturne ustanove, ki to po svojem pomenu in dejanskih potrebah nujno zahtevajo.

Prav tako je treba poskrbeti v sestavi rednih izdatkov za kulturne ustanove, da bodo imele sredstva za nujne materialne izdatke, ki so potrebni za njihovo normalno delovanje.

b) Znanstvene ustanove je treba še bolj usmeriti k reševanju problemov, ki so neposredno v zvezi z našim gospodarskim in družbenim razvojem. Bolj sistematično se je treba lotiti konsolidacije stanja v obstoječih ustanovah, nove pa ustanavljati v skladu z dejanskimi potrebami in če to dopuščajo materialne in kadrovske možnosti.

Telesna kultura

Več sredstev kot doslej je treba zagotoviti za gradnjo objektov, vzgojo strokovnih kadrov in podpiranje množičnih oblik telesne kulture, in sicer predvsem v mestih in industrijskih središčih.

Umrla je Albina Kocijančičeva

Odšla je od nas . . . Svoj večni počitek je našla na ljubljanskem pokopališču, v domači slovenski zemlji, ki ji je bila vse svoje življenje tako zvesto vdana. Njena poslednja pot, ob zvokih fanfara, pevskega zbora Slovenske filharmonije in govorih je bila najzgovornejši dokaz, da smo polagali v grob učiteljice, ki je bila v pravem pomenu besede ljudska prosvetna delavka.

Rojena je bila ALBINA KOCIJANČIČEVA v Kropi kot hčerka obrtnika; sama si je izbrala poklic učiteljice. Službovala je v Bohinjski Srednji vasi, potem 18 let v Bušeti vasi in nazadnje v Ljubljani, kjer je dočakala upokojeve.

Ce se je tovarišica Kocijančičeva uveljavljala vsa svoja službena

svigale okrog hiše krogle. In kako tesno je bilo pri srcu tovarišici Kocijančičevi, ko sem in tje otroci sploh niso mogli o pravem času domov, ker so bila vsa pota blokirana. In kakor se čudno sliši, je vendarle res: tovarišica Kocijančičeva je celo organizirala prireditve, ki so imele narodni in osvobodilni poudarek. Zaradi njenega dela ji je okupator skrbno sledil, Kocijančičeva pa se je znala vedno spretno izmikati. Cesto je šlo tudi za las . . .

Kot prava ljudska učiteljica in vzgojiteljica je delala vse od leta 1941 dalje organizirano za Osvobodilno fronto ter širila svojo dejavnost tudi na okoliške vasi. Zlasti je žela mnogo uspehov med ženskimi, ki so stalnih stikov s partizani, ki so prihajali izpod Jelovice in jim skupno z odborom Osvobodilne fronte dobavljala razni material.

Kljub lepi starosti 70 let je prevzela po osvojitvi upraviteljsvo šole na Srednji Dobravi in zopet je bila predvsem njena zasluga, da je imela mladina takoj splošna redni pouk. Uspelo ji je,

da je dobila mladina časne šolske prostore na ruševinah prejšnje šole. In kolikor so ji največ dopuščale moči, je posegla v delo malone vseh domačih množičnih organizacij. Kdo bi vedel nasteti vse gledališke prizore, predavanja, govore, ki jih je napisala, in kdo bi mogel naštetati vrsto raznih proslav, katerih duševni in dejanski organizator je bila ona sama. Pokojnico je odkrivala izredna domiselnost, bogat jezikovni izraz in smisel za lepoto slovenskega jezika. Prav zato so bili njeni uspehi veliki, aktivno je delala za našo skupnost, za napredek socialistične domovine.

Prejela je Red zasluge za narod. Čeprav povsod zaposlena, je vendarle našla dovolj časa, da je za vzorno, materinsko ljubeznivo skrbela za družino. Za sebe ne zahtevna, skromna se je razdajala vse do skrajnih meja človeškega življenja. Stori la je več, kakor je bila njena dolžnost.

Med nami ji bo ohranjen najčistejši spomin!

V. D.

leta kot odlična prosvetna delavka, kot močna osebnost, ki je s pravičnimi prijemi dosegala vsestranske uspehe, potem so te njene odlike, spričo njene narodne zavesti in predanosti ljudstvu, še prav posebno prišle do izraza za časa okupacije.

V najtežjih okoliščinah je zasnovala partizansko šolo na Gorenskem, kar v svoji domači, kmečki hiši v Lipnici pri podartu, Brez pobud od zunaj. Seveda delo ni bilo lahko, v dokaj tesnih prostorih se je čisto stiskalo tudi preko dvajset otročičev, toda pouk so vendarle imeli. In to v domačem jeziku, Partizansko šolo je vodila vse do osvojitve. Zaradi okupatorjevih holk in bojev, ki so se razvijali od časa do časa tudi v Lipniški dolini, je bilo potrebno dovolj poguma, kar drznosti za vodstvo pouka v takih okoliščinah. Zgodilo se je tudi, da so morali leči otroci kar po tleh, ob zidu, ker so

FRANC BORKO 50 letnik

Je petdesetletnica starost? Menimo, da ne, in zlasti ne, če imamo v mislih čvrsto aglinega delavca na našem telesnovzgojnem in športnem področju inšpektorja tov. Franceta Borka, ki je zdrav in ves v načrtih dočkal svoj življenjski jubilej. Prej bi zapisali, da je petdesetletnica obdobje, ko si zrel mož iz prenekaterih izkušenj preteklosti kuje smele načrte za bodočnost.

Tov. Franc Borko je Ljubljčan. Ni znan samo v Ljubljani, marveč širom naše domovine, saj je njegova dejavnost pri šolski in izvenšolski telesni vzgoji in športnem udejstvovanju tako bogata, da je v nekaj stavkih niti ni mogoče prav občrtati. Že kot 12-letni deček je stopil v telovadnico, kot 23-letnik pa se je uvrstil med prednjačke in tak je ostal vse do danes. Svoje obširne izkušnje in znanje daje na desno in na levo, v šolah, izven šol, v telovadnicah, na sejah in konferencah ter sestankih — saj malone ni nikoli prost, nikoli, da bi le malo

znan in mogel misliti tudi na samega sebe. Ljudska oblast mu je poverila mesto referenta za telesno vzgojo pri OLO Ljubljana, njegovi dobri sodelavci in prijatelji — telovadni učitelji in profesorji pa so si ga izbrali za predsednika v svojem društvu. Sama priznanja, ki pa jih sprejema tovariš Borko vsa z njemu lastno skromnostjo in zadržanostjo. Nikoli ne sili v ospredje, čeprav ima funkcij nič koliko . . . Te tih, a sila žilav organizator in propagandist, ki budno spremlja vsa dogajanja na telesno-vzgojnem in športnem področju — vse z enim semim smotrom: dvigniti tel, vzgojo in športno življenje na kolikor mogoče visoko raven. Mi vemo, on si ne želi hvale! Je tudi ne potrebuje, saj ga njegova dela sama dovolj postavljajo na mesto, ki mu gre. Vemo dobro, kako velika je bil njegov delež — med drugim — pri nastopu ljubljanske dijaške in delavske mladine na stadionu v Šiški, vemo, da imajo vajenci in dijakci v tov. Borku svojega najboljšega in iskrenega prijatelja. Kdo organizira leto za letom smučarske tečaje v Planjci in v Kranjski gori, kdo vabi sleherno leto na taborjenje v Markarso? Vedno in vedno stopa v ospredje ime tov. Borka, ne sebično delavnega, močnega značaja, pridnega in sposobnega. In s koliko ljubezno sodeluje pri Okrajni zvezi Partizana in njegovih društvih. Kamor sažeš, povsod sama aglinost, delo, snovanje, akcije! Tov. Borko je v najlepšem smislu ljudski organizator telovadbe in športa s plemenitimi vrlinami človeka nove družbe in prav tak je bil tudi za časa narodnoosvobodilne borbe, ki jo je preživljal deloma v Črnoljubi pri okrajni gospodarski komisiji. Ves v elanu, poln zanosa, poln zamisli je dočkal tov. Borko svojo petdesetletnico.

Neštevilni prijatelji in znanci mu ob tej priložnosti krepko stiskajo desnico in iskreno kličejo: Se na mnoga leta!

V. D.

Tovarišu Slavku Župevcu v slovo

Komaj zaznaven je bil prvi dih lepe jeseni, ko je po vsem Pohorju odjeknila žalostna vest, da je nenadoma preminil tov. ŽUPEVC SLAVKO, šolski upravitelj v Vidmu-Krškem. Onemeli smo. Kdo bi tudi mogel verjeti, da vedno čilnega, zdravega in vedrega Slavka ni več med nami!

In vendar je bila to kruta resnica!

Dne 1. septembra leto je zadet od kapi nenadoma odšel od nas naš Slave, kot smo mu rekli uje-govi prijatelj! Zapustil je svojo družinico, mladino, svoje stanovske in lovske tovariše.

Kako priljubljen je bil dragi pokojnik, je pokazalo zadnje slovo. Tisočglava množica prijateljev ga je spremlja z Vidma v Brestanico k njegovemu poslednjemu domu. Ganljivo so odjeknili zvoki žalostnih rudarske godbe s Senovega in moškega pevskega zbora z Vidma. V zadnji lovski pozdrav je zadonela močna salva iz 200 lovskih pušk in lovski rog se mu je oglašil še zadnjič.

Tako se je ljudstvo poslovilo od svojega priljubljenega vzgojitelja in učitelja tov. Župevca.

Zivljenjska pot pokojnega tovariša je bila zelo težka. Rodil se je 21. februarja 1904 v kmečki hiši v Lovkrah nad Brestanico. Osnovno šolo je obiskoval v uro oddaljeni Brestanici, nato pa je hodil v še enkrat tako oddaljeno meščansko šolo v Krško. V hudih življenjskih razmerah je uspešno dovršil učiteljske v Mariboru. Po maturi je nastopil prvo službeno mesto v Kapelah pri Brežicah, nakar je po odsluženju vojaške službe nastopil leta 1929 službo šolskega upravitelja na Sromljah. Na tem težkem in oddaljenem mestu je vzdržal in uspešno deloval vse do okupacije leta 1941.

Leta 1944 se je odzval klicu svobodnih hribov in odšel na osvobodeno Kozjansko, kjer je učiteljeval v Pilštanju vse do vdora Nemcev. Na Sromljah je pričakal dan svobode.

Leta 1945 je bil imenovan za načelnika prosvetnega oddelka v Brežicah, nakar je bil premeščen na šolo Videm in postavljen naj-

prej za prosvetnega poverjenika, nato za šolskega inšpektorja v Krškem. Zadnja leta je bil upravitelj osnovne šole in hospitacijske šole v Vidmu.

Ves je bil v službi domovine in ljudstva. Nikdar se ni odtegal delu in je svoje sposobnosti stavil na razpolago mladini, učitelstvu in domovini. Bil je vedno med vidnimi funkcionarji naše stanovske organizacije. Od osvoboditve dalje je bil tudi tajnik okrajne Lovske zveze. Zadnje leto je deloval še kot predsednik gradbenega odbora lovsko-turističnega doma na Ljubni.

Slave, s težkim srcem smo se poslovili od Tebe. Ostal boš med nami kot svetla lik slovenskega učitelja, dobrega vzgojitelja in zrednega tovariša!

Naj Ti bo lahka zemlja domača, ki si jo vedno nadvse ljubil!

Oton Mikulič

MLADINSKA KNJIGA

Vsem poverjenikom in naročnikom sporočamo, da smo že razprodali prvo knjigo zbirke Kondor Simon Jenko — Izbrano delo in v polplatno vezano drugo knjigo Kondorja Josip Jurčič — Jurij Kozjak. Na zalogi pa imamo še Jurija Kozjaka (broširana).

V decembru bodo v zbirkah izšle sledeče knjige:

- CEBELICA**
Mira Alečković: Lastovico
- SINJI GALEB**
Alexander Dumas: Črni tulipan I. del
- KONDOR**
Ivan Tavčar: Visoka kronika
- IGRA IN DELO**
Smiljan Ogorelec: Elektromotorček
Na zalogi imamo še šolske knjige:
- Janko Juranič: Srbohrvatsko berilo za III. in IV. razred gimnazij
- Jože Zabkar: Matematika za 5. in 6. šolsko leto obveznih šol
- Anton Grad: Francoska vladnica. Prva stopnja (za peti razred gimnazij)
- Ferdo Gestrin, Jože Hainz, Metod Mikuz: Zgodovina za 4. razred nižjih gimnazij.
- Vse našteje šolske knjige imajo enotno ceno 200 din.
- ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA**
LJUBLJANA
Tomšičeva ulica 2

SOLE BLIZE PROIZVODNJI!

Le polagoma si utira pot prepricanja, da je bil dosedanj način dela z vajenci precej pomanjkljiv, da je bil odnos do njihovega strokovnega, posebno pa splošnoizobraževalnega razvoja pogosto precej mačehovski, da je še danes pri marsikaterem mojstru položaj vajenca sumljivo podoben onemu iz nekdanjih časov (vajenec je dekle za vse), da tudi industrija nemalokrat vajenca ne uči, ampak ga uporablja kot pomožno delovno silo, ki opravlja iz dneva v dan tiste enostavne operacije, ki so pač potrebne za neovirano proizvodnjo določenih artiklov, da... Takih stvari je še precej. Menim, da že sam razvoj našega samoupravnega sistema nujno zahteva od nas, da se temeljito zamislimo ob taki situaciji in ne mudimo ukrenemo vse, kar bi mogli tak položaj v temeljnih spremembah. Od bodočih članov delavskih svetov in upravnih odborov podjetij in ne nazadnje tudi od članov občinskih zborov proizvajalcev bo nedvomno naša družba zahtevala neprimerno večjo razgledanost, širino, samozaupanje, pogum za samostojno odločanje in dosledno reševanje nalog, predvsem pa trdno strokovno znanje ter razgledanost po stroki, temelječe na temeljitim poznavanju vseh sodobnih tehničnih doganjanj pri nas in v svetu.

Mislim, da so te naloge vse prej kot lahke. V prepricanju, da je takšna smer edino pravilna in nujna, pa me utirajo tudi trenutno stanje proizvodnih sil v naši državi, ki nam narekuje, da organiziramo šole tako in tam, kjer bi v najkrajšem času in z najmanjšimi sredstvi mogli izobraziti čim večje število kvalificiranih strokovnih kadrov, ki bodo istočasno sposobni proizvodnjo tudi usmerjati in jo voditi. Zato bo perspektivno edino pravilno, da posebno z razvojem osemletnega obveznega šolanja in enotnih zahtev po prejšnji izobrazbi za vse vrste poklicev odpadejo strokovne vajenske šole raznih strokovnih in organizirajo posebne, specializirane šole, tesno naslonjene na določeno bazo podjetij te stroke (tekstilne v Kranju, metalurške na Jesenicah, lesne v Skofji Loki itd.). Pri tem se ne b' strinjal z mnenjem, ki je menda z najvišjih forumov, da ne bi bilo umestno pritegniti v te šole (industrijske) tudi obrtniških vajencev. Nam je trenutno obrtna proizvodnja še zelo potrebna, menim pa, da mora i industrijski delavec poznati obrtni način proizvodnje i obrtniku ne bo prav nič škodilo, če bo do podrobnosti poznal industrijski način serijske izdelave, predvsem pa uporabo najmodernejših strojev in proizvodnih postopkov. Nasprotno — nedvomno ga bo to vedno pritegnilo k temu, da bo svoje delo neprestano izpopolnjeval in vitalgal sredstva v nove stroje, skratka, da bo napredoval. S povezavo v industrijskem podjetju pa bo istočasno tudi zelo načeta in izpopolnjena njegova celovita zavest, ki ob izolaciji nedvomno še uspeva. In končno: ali ne bi bilo krajše pri podjetjih ustanavljati obrtniško-uslužnostne delavnice in obrate, ki bi na eni strani neprimerno hitreje zadovoljila potrebnika (le pomislimo, koliko časa moramo čakati na razne obrtniške usluge, ki so pa poleg tega mnogokrat še nekvadratne), na drugi strani pa zaradi večjega strojnega parka ter sodobnejšega načina proizvodnje, ki se da v celoti izvesti le v večjih kombinatih, izdelke tudi zelo poceniti.

V tako organiziranih šolah bi bilo možno zaposliti tudi pedagoško, ne le strokovno podkovane učne moči, saj mnogokrat

mojstri nimajo pedagoške podlage, današnji čas pa poleg strokovne plači nujno zahteva tudi pri vajencih temeljitega in vsestranskega vzgojnega dela. Dalje so zaradi raznih osebnih predrinjav med posameznimi mojstri, morda tudi zaradi nesodobnega načina organizacije pomočniških in mojstrskih izpitov nastajala doslej razna nepotrebna trenja in nesoglasja, kar vse je slabo vplivalo na učenje razvoj, prevsem pa porajalo mnogo hude krvi in škodo pri učencih samih. Z nekaterimi strokovno poglobljenimi tečaji bi bilo mogoče marsikatero prizadevnega šolnika in vzgojitelja preusmeriti v dobrega strokovnega učitelja. Širo strokovno usposobljenost pa bo naša reformirana šola itak nujno zahtevala. Seveda pa žal pri nas prepotrebno junaško razmetavanje znatna sredstva za eksperimente na marsikaterem področju, za poskuse pri vzgoji tistega kadra, ki tvori nedvomno jedro našega razvoja v gospodarstvu in na tigar pravilni usmerjenosti in trdni strokovnosti smo vsi življenjsko zainteresirani — pa se nam zdi škoda vsakega flicke. Menim zato, da so sredstva, vložena v vzgojo srednjega strokovnega kadra, za katerega stalno »jamramo«, da ga primanjkuje, več kot dobro naložena. Ljudem, ki želijo nekaj ustvariti v tem pogledu, je treba dati bolj proste roke ter večjo spodbudo in pomoč!

Le počasi prihaja v zavest naših ljudi — tudi prosvetnega kadra — prav tako dejstvo, da je dvoletni sistem (gimnazija za meščanske, tako imenovane »boljše kroge — vajenska šola za ostale) samo še rekvizit preteklosti, ki ga življenjski razvoji že sam po sebi ugablja. Danes je na primer dober orodje neprimerno bolj iskan pa tudi neprimerno bolj plačan od kateregakoli uradnika, ki je v meščanski družbi veljal za ideal »boljšega in lepšega kruha«. Zato že dobiva, v najbližji bodočnosti pa bo moralo dobiti še večji poudarek in pomen ravno strokovno šolstvo, kamor se že vključujejo in se bodo vedno bolj vključevali tudi najbolj, najbolj nadarjeni dijaki, ne pa samo tisto, vkar ni za študij. Novi šolski sistem bo namreč omogočil prav vsem nadarjenim in strokovno-teoretičnega poglobljevanja vojnim dijakom, nadaljevanje teoretičnega dela z možnostjo prestopa na vse vrste šol. Na to pa je po mojem mnenju najboljša priprava srednja strokovna šola. Saj bo nedvomno tudi univerzitetni študij glede na sedanje naše zahteve in materialne možnosti treba čimprej prilagoditi potrebam proizvodnje.

Če sem na začetku omenil, da bo treba doseči kvalificirani strokovni kader z najmanjšimi sredstvi, seveda to nikakor ne pomeni, da je za vajence »vse dobro«, kar je bila miselnost preživelih družbenih konceptov. Nasprotno! Za vzgojne smotre, za proučevanje kulturnih navad, za življenjske pogoje, za splošno razgledanost, za pogoje izvenšolskega delovanja bomo za to jedro naše proizvodnje dali vse najboljše, kar imamo in zmoredno. Mnogokrat se prihožujemo, kako se naš vajenec ne zna vesti, da se ne upa sesti k mizi v restavraciji, da pijančuje, da ima manjvrednostne komplekse, da nasprotno tujec — preprosti delavec vse te reči drugače obvladuje itd. itd. Pri tem pa se seveda ne vprašamo, koliko smo napravili za to, da bi se tako stanje spremenilo. Premalo smo pazili na splošnokulturni in družbenovzgojno raven naših učencev v gospodarstvu. Lepo urejeni prostori, sodobne in hi-

gienske sanitarije, spalnice in kuhinje, kontrola pri čistoči, vedenje za mizo, predvsem pa pogostni obiski gledališča, umetniških razstav, navajanje na lepo knjigo, kvalitetno filmsko predstavo, vzgojno delo v etični in estetični smeri — vse to so stvari, ki smo jih doslej nekoliko zanemarili, ki pa bodo nujno morale roditi pozitivne rezultate, če jih bomo zagrabil i z vso odgovornostjo. Do danes v glavnem se nismo prav nič uspeli pritegniti to mladino k pravilnemu pojmovanju telesnovzgojnega dela in zato ni čuda, da se navdušujejo kvečjemu za nogomet zelo sumljive kakovosti in vzgojnih smotrov.

Trenutno je ideal vse te mladine — pa seveda malajše tudi — motorizacija vseh vrst. Preprican sem, da je med koreninami mnogih prebегоv preko meje pa tudi lažne »prakse« višokosolcev v tujini tudi želja po rolerju ali vsaj mopedu. Ali pa smo kaj storili, da bi našemu vajencu približali morda s posebno kreditno politiko ali kakorkoli možnost nabave motorja, kar ga bo navajalo prav tako na večjo štednjo in bo imel pred seboj konkreten življenjski smoter, za katerega se mu bo plačalo bolj potruditi pri delu in celo poiskati dodatne vires zasluzka namesto postopanja po mestu ali celo zahajanja v gostilne. Resnično je več kot žalostno, da slišiš take mlade pokovice, ki imajo komaj toliko poskusov diak pod nosom kot znanj hadži Halef Omar, kako se v nedeljo, dopoldne pogovarjajo, da gredo v gostilno, ali pa se celo »važnajačijo«, koliko so ga popili! Nekje se mlad človek hoče in mora uveljaviti. Kam pa smo ga mi usmerili, kakšne možnosti in perspektive smo mu dali, da bi se pritegnil drugam kot v tisto živduše, ki so ga gojili, naši dedje v celovskih in čitalniških časih, ko je bilo gostilniško omizje edino delovanje v prostem času? Pravijo, da je onstran Karavank to drugače. Tam baje marljivo štedijo za nabavo raznih tehničnih predmetov. Menda imajo potem tudi boljši in koristnejši odnos do ljudskega premoženja, do strojev in pridobitev kulture, civilizacije in tehnike? Tudi ne pijejo iz štefanov. Vsaj jaz še nisem slišal, na primer za Nemca, ki bi naročil 1 (z besedo en) liter vina, razen seveda, če je v družbi »goba« domače proizvodnje!

Samo s prepričevanjem uspehov v tem pogledu ne bo. Kot so v gospodarstvu potrebni, ki napredek določeni instrumenti, ki stimulirajo proizvodni proces, tako bo tudi pri vzgoji: ali bolje prevzgoji treba »pogurati« nekatere prijeme in ustvariti konkretne, materialne pogoje, ki bodo silili mladega človeka h kulturnejšemu odnosu do okolja in stvari, kar bo nujno moralo imeti za posledico tudi boljši odnos do dela, zlasti pa do dviga proizvodnosti, kar je osnovni pogoj za dvig življenjske ravni nas vseh.

Andrej Cesten

Iz Laškega

Društvo učiteljev in profesorjev v Laškem je bilo med prvimi v celjskem okraju, ki je po plenumu Združenja imelo svoj letni občni zbor dne 29. oktobra. Razen dveh obolenih je bila udeležba 100-odstotna. Na zboru je tokrat prevladovalo čustveno razpoloženje.

Potem ko se je društveni predsednik Lojze Kozel v svojem govoru poklonil spominu umrlega tov. Marjana Bratuža, nekdanjega predmetnega učitelja nižje gimnazije v Laškem, je izrekel še tople pozdrave novim učiteljem ter izra-

Kdor vsaj malo pozna razmere po naših šolah, bo hitro uvidel, da teče pouk po osnovnih šolah precej v skladu z načeli metodike. Na srednjih šolah pa je ta revica mnogokje »brez določa žalujoča samica«.

Vzrokov najbrž ne bi bilo treba dolgo iskati: predavatelji na srednjih šolah so večinoma bolj predmetno usmerjeni, z univerze niso prinesli skoro nič o metodiki. Razen tega se mi zdi, da se vsak mlad profesor popolnoma zaneša na svoj zdrav čut, ko začne prvo leto poučevati in je prepričan, da ubira najboljši pot. Starejši prosvetni delavci pa mislijo, da imajo že toliko pedagoških izkušenj, da se jim zdi vsako razpravljanje o morebitnem izboljšanju ali moderniziranju njihovega pouka popolnoma odveč, če ne celo žaljivo.

Po vojni je bilo že nič koliko govora o metodiki. Prosvetne oblasti so organizirale tečaje, kjer naj bi se predavatelji seznanili vsaj z metodično abecedo, če že ne več; v tisku so izšle številne razprave o teh vprašanjih. Inšpektorji so po šolah vsakemu posebej dopovedovali, kako bi se dalo to ali ono bolje učiti in kakšne so pomanjkljivosti dosedanjega pouka.

Vihar v kozarcu

Toda ure, kjer je inšpektor na obisku, so v resnici »Pomtemkino vase«; pri nekom so to sprotne postavljene kulise, ki se podrejo, brž ko odide inšpektor iz razreda. Pri drugem nerodno insceniran prizor. Mirno lahko trdim, da inšpeksijska ura nikdar ni normalna in komaj lahko pokaže, kaj določa predavatelj zna in kako zna svojo snov podajati. Predavatelj sam je bi obisku inšpektorja pod nekim pritiskom, razred je vzemirjen, inšpektor lahko pri enkratnem obisku kvečjemu dobi enkratno vtis, nič več kot vtis. Ostane mu popolnoma neznano, koliko se predavatelj pripravlja, če zasleduje razvoj svoje stroke, če uspe dijakom snov sintetično predstaviti, če jo zna na primeren način utrditi, če je pri ocenjevanju prestoz ali premil, če nalaga dijakom preveč ali premalo domačih nalog itd., itd.

In vzemimo še idealni, čeprav skoro nikoli uresničeni primer, da bi inšpektor z enkratnim obiskom res lahko dobil zaključeno in pravilno sliko o strokovnih in metodičnih sposobnostih obiskanelega predavatelja. Kakšno jamstvo pa ima ubogi inšpektor in z njim vred vsa šolska oblast, da se bo ta res ravnal po nasvetih inšpektorja? Bodimo pošten: nobenega!

Zdravo tov. inšpektor. Zdravo tov. Grilic! In čez nekaj dni se vihar v kozarcu poleže in življenje teče spet svojo pot. Pouk se vrne v kolesnice vsakdanje rutine, dolgoletne navade.

Referat o šolski reformi, ki jo spremljajo začetne težave, a se ji obetajo ugodne perspektive za napredek našega šolstva v bližnji bodočnosti, je izčrpan podal okrajni šolski inšpektor Mirko Koželj. O temi je sledila živahna razprava, ki je opozorila na mnoga perea vprašanja. Po razgovoru o družbenem upravljanju v šolstvu je spregovorila o mladinskem tisku tov. Nika Tavžljeva z željo, da bi se čim bolj razširil med našo mladino. Njene besede so zborovalci sprejeli z živahnim odobravanjem.

Po podanih poročilih je občni zbor izrekel zahvalo za uspešno delo staremu odboru in ga s polnim zaupanjem izvolil še za naslednjo poslovno dobo.

Med razpravo o različnih vprašanjih šolstva, zlasti o materialnih, je na občni zbor prišla iz Ljubljane bivša šolska upraviteljica v Laškem tovaršica Mara Span in doživela med navzočimi tovariši prisrčen sprejem. Društveni predsednik in okrajni šolski inšpektor sta se ji v imenu navzočih zahvalila za njene zasluge pri njenem uspešnem šolskem in izvenšolskem delu v Laškem. Vsa ginjena se je zboru zahvalila za prisrčen sprejem in pozdrav, še posebej pa za darilo — umetnino iz keramike.

Po zanimivem in bogatem sporedu obnega zboru so prosvetni delavci laške občine imeli še prijeten družaben sestanek.

Žalujoča samica

de, tako, kot je bil prejšnji tedn, vse prejšnje mesece, vsa prejšnja leta.

Poučevanje izbrpava

Nobenega dvoma ni, da profesor poučuje po svoji najboljši vesti, tako kot misli, da bo dijake čim več naučil: razlaga, dopoveduje, navaža primere, diktira, privija s spraševanjem, se jezi, grozi, se razburja itd. Res je tudi, da delo v razredu neprimerno bolj izbrpava kot kakršno koli delo v pisarni. Zato tudi uide iz prosvete, kdor le more: v kako založbo, muzejček, knjižnico, časopisek itd. Ko se zberejo blvi šolski ob dvajsetletni mature, so tovarši iz poslovnega življenja žareči, zdravega nasmeha, iskri, pripravljeni za vsako šolo in čedno napravljeni. Prosvetar pa se nerodno stiska na koncu mize, nekam zamorjen, živčno utrujen, čustveno izčrpan.

Boste morda rekli, da pretiravam? Nikakor. Samo primerjajte »sindikalno« zabavo katerih koli prosvetnih delavcev s katero koli zabavo kateneja podjetja. V prvem primeru boste našli dostojno seče ljudi, ki se bodo pogovarjali o nizkih plačah, o kopicah šolskih zvezkov, o disciplini in nedisciplini na svojih šolah, primerjali svoje izkušnje, toda prave razigranosti ne bo: človek bi prej mislil, da je prišel na zborovanje diabetikov-upokojencev.

Neprosvetni ljudje se znajo pa že čisto drugače povedati: liter za litrom se vrsti na mizi, šale, dovtipi, razigranost. Vse po gestu: govori o čemer hoče, samo o službi ne.

Vso cirilico v eni uri

Vse to je res, dvakrat res: Prosvetni delavec prodaja v šoli »slavo in srce«. Vendar se prav pri tem delu vsak dan dogaja toliko napak metodičnega značaja, da bi se človek za glavo prijel, zlasti pri pouku jezikov in matematike. Na neki ljubljanski gimnaziji, v prvem

razredu, je profesorica »vzela« vso cirilico, tiskano in pisano v eni uri. Kar tako, udarniško, »brez pomisleka, če so otroci pri enajstih letih sploh zmogni tako velikega zalagaja. Čez en mesec je dala učiti na pamet celo berilo, dolgo eno stran in seveda tiskano v cirilici. Otroci so stokal i, se učili do enajstih zvečer, žebra i nerazumljive besede, jih ponavljali kot papige, starši zmajevali z glavo in se hudovali nad šolo. Uboga metodika, kje si? S takim učenjem ti morajo priskutiti predmet, šolo in življenje!

V bistvu je vsa metodika dokaj preprosta učenost: vzvi se v svojega učenca, postavi se v njegovo kožo, upoštevaj njegov duševni razvoj ter sposobnosti, pa boš vedel, katero poglavje bo treba dvakrat ponoviti, katero trikrat, kakšne naloge lahko sam napravi in koliko. Če se zdi profesorju neka stvar

lahka, razumljiva in preprosta, še nikakor ni rečeno, da je taka tudi za dijaka.

Uslužbenec v trgovini mora znati prodajati svoje blago, sicer se lahko zgodi, da podjetje ne doseže predvidenega dobička in dobi konec meseca 80-odstotno plačo. Prosvetni delavec pa vedno dobi svojih 100 odstotkov plače, če prodaja svoje »blago« dobro ali slabo. Res je, da dobi v resnici le 50 odstotkov tistega, kar bi zaslužil in le 30 odstotkov tistega, kar bi potreboval. Zelo res je tudi, da v razredu izžareva več biopsihičnih energij kot nekdo v pisarni.

Po drugi strani pa je prav tako res, da je prav metodika ena najšibkejših točk naše šole. Primerov je več kot dovolj. Zrtve so dijaki in tudi profesorji sami.

Mirko Hrovat

Nekaj o šolstvu v Slov. Primorju

Pravzaprav ne le v slovenskem obmorskem pasu, marveč prav tako tudi v njegovem neposrednem zaledju, torej v vsem koprskem okraju od Portoroža do Postojne je razvoj šolstva na dostojni višini.

Okrajni ljudski odbor Koper mu posveča primerno skrb. Reorganizacijo šolske mreže skuša ob upoštevanju števila nižjih gimnazij in popolnih osnovnih šol izvršiti v zadovoljivo prebivalstva in v dobro šoloobvezni mladini. Z razširjanjem šolskih okolišev bo kljub stiski za učni kader šolsko delo kvalitetnejše in bolj uspešno. V osemletke stavlja okraj velike nade. Na skupni seji obeh zborov 18. oktobra t. l. je OLO Koper potrdil zadevne sklepe občinskih ljudskih odborov. Določil je tudi kraje, ki v njih zaradi hudih življenjskih in

delovnih razmer pripada učnemu in vzgojnemu osebju poseben dodatek.

Po sklepu okrajnega ljudskega odbora Koper se v osemletke spremeni nepopolna gimnazija v Sežani. Njeni dijaki V. in VI. razreda se preselijo na poljubno gimnazijo, predvsem na postojnsko, ki je najbližja. Inventar, arhiv, imovina in letošnja proračunska sredstva ukinjene gimnazije prevzame nova osemletka.

Tudi Posebna šola pri Bolnici za kronna in sklepna obolenja v Valodolci, ki jo je že v lanskem septembru ustanovil občinski ljudski odbor Koper, bo po največjem sklepu ustanovitelja imela osemletno šolo, poleg nje pa še otroški vrtec. Tako šoloobvezne kot predšolske mladine v imenovani bolnici žal nikdar ne manjka.

Knjižne zbirke

Cankarjeve založbe za leto 1958

Ljubitelji lepe slovenske knjige vabimo, da si ogledajo program knjižnih zbirk Cankarjeve založbe za leto 1958. Tradicijo knjižnih zbirk po združitvi Slovenskega knjižnega zavoda, ki je zbirke začel, in Cankarjeve založbe nadaljuje nova Cankarjeva založba, ki je prevzela najboljše programske smotre dotedanjih založb.

Program zbirk za leto 1958 obsega naslednja dela:

SVETOVNI ROMAN:

Thomas Mann: Izpovedi pustolovca Feliksa Krulla
Joseph Conrad: Nostromo
Wladislav Reymont: Kmetje I. in II.

SODOBNI ROMAN:

Joergen Jakobsen: Barbara in možje
John Steinbeck: Vzhodno od raja
James Jones: Od tod do večnosti I. in II.

BIOS:

Zsolt Harsanyi: Galileo Galilej
Carlo Zevi: Kako gledati arhitekturo
Eva Lips: Indijanci
Stefan Zweig: Včerašnji svet

NOVA LJUDSKA KNJIZNICA:

Danilo Lokar: Sodni dan na vasi
Mičihiko Hačija: Hirošima
R. Frison-Roche: Prvi v navezi
Z. Š. Zorin: V deželi kraljice Sabe
Stephen Crane: Rdeči znak hrabrosti
Joseph A. Cronin: Križarjev grob

Knjige naših knjižnih zbirk lahko plačujete v mesečnih obrokih, njih cena pa je nižja kot bo kasneje v knjigarnah. Vabimo Vas, da se nemudoma prigrasite v krog naših naročnikov, kajti tudi prihodnje leto bomo knjige tiskali v omejenih nakladah. Vsa nadrobna pojasnila in prospekte dobite pri založbi ter v vseh knjigarnah.

Cankarjeva založba
LJUBLJANA — p. p. 163

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE V LJUBLJANI

OPOZARJA PROSVETNE DELAVCE NA NASLEDNJE PRIROČNIKE:

Cvetko Vladimir, LJUBLJANA V LUČI SOCIALNE SLIKE ŠOL. OKOLIŠEV	50 din
Venceslav Čopič, PISANJE	32 din
Franc Fink, METODIKA POUKA V PRVEM RAZREDU OSNOVNIH ŠOL	170 din
Pavel Kunaver: IZLETI Z MLADINO	130 din
Tone Ljubič, LUTKARSKI KROŽEK NA ŠOLI	100 din
Črtomir Nučič, ORIS RAZVOJA KEMIJE	200 din
Zdravko Omerza, PREDŠOLSKI GLUHI OTROK IN NJEGOVA VZGOJA .	160 din
France Ostanek, SLOVENSKI ŠOLSKI MUZEJ	100 din
Anderj Škulj, ŠOLSKI VRT	120 din
Tomšič-Uratarčič, SKICIRKA ZA PRIRODOPISNI POUK: NEVRETEČARJI	150 din
Tomšič-Uratarčič, BOTANIČNA OPAZOVANJA IN EKSPERIMENTI BREZ	
MIKROSKOPA	120 din
Joža Trdina, TELOVADBA V RAZREDU	120 din
Nina Trdina, TELOVADNE RAZNOTEROSTI	60 din
Nina Trdina, RITMIČNE VAJE IN FOLKLORNI PLESI (z notami) . . .	300 din
PO ŠOLAH SKANDINAVIJE IN VELIKE BRITANIJE, (Poročila) . . .	330 din

V TISKU SO:

Arnošt Kolman, LOGIKA
Borislav Stevanovič, PEDAGOŠKA PSIHOLOGIJA
Bogdan Uratarčič, BOTANIČNE UČNE URE